

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yetmiş ikinci İnikat

6.V.1955 Cuma

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Sabık zabıt hulâsası	90	maddesinin değiştirilmesine dair kanun	
2. — Havale edilen kâğıtlar	90	lâyihasını görüşmek üzere Muvakkat Encümen kurulması hakkında tavriri (4/127)	92
3. — Yoklama	91	5. — Beyanat	92
4. — Riyaset Divanının Heyeti Umumiyeye mâruzatı	91	1. — Balıkesir Mebusu Enver Güreli ve Tokad Mebusu Ahmet Gürkan'ın sabık zabıt hakkında beyanatı	92:95
1. — Belgrad'ı resmen ziyaret eden Başvekil ve Hariciye Vekâleti Vekili Adnan Menderes'in avdetine kadar Başvekâlete Devlet Vekili Fuad Köprülü'nün Hariciye Vekâletine de Millî Müdafaa Vekili Etem Menderes'in vekillik edeceklerine dair Riyaseti Cumhur tezkeresi (3/202)	91	6. — Müzakere edilen maddeler	95
2. — Afyon Karahisar Mebusu Saip Özer ile Malatya Mebusu Ahmet Fırat'a izin verilmesi hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (3/201)	91	1. — Bira, tabii köpüren şarap ve viskinin İstihlâk Vergisine tâbi tutulması hakkında kanun lâyihası ve Gümrük ve İnhisarlar, Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/222)	95
3. — Fransa Millî Meclisi Reisinin, Türkiye Büyük Millet Meclisi âzasından mürekkep bir heyetin Fransa'yı ziyarete davetini mutazammın mesajı (5/18)	91:92	2. — Gayrimenkul Kiraları hakkında kanun lâyihası ile Ankara Mebusu Talât Vasfi Öz'ün, meskenden gayri işlerde kullanılan gayrimenkullerin kiralınmasına, İstanbul Mebusu Fûruzan Tekil ve Celâl Türkgeldi'nin, Millî Korunma Kanununun tadili hakkındaki 6084 sayılı Kanunun değiştirilmesine, Sinob Mebusu Server Somuncuoğlu'nun, bina kiralarna, Trabzon Mebusu Emrullah Nutku'nun, Millî Korunma Kanununun 6084 sayılı Kanunla değiştirilen 30 ncu maddesinin tadiline dair kanun teklifleri ve Muvakkat Encümen mazbatası (1/153, 2/6, 26, 33, 35)	95:117
4. — Ziraat Vekili Nedim Ökmen'in, Muhtaç Çiftçilere Ödünç Tohumluk Verilmesi hakkındaki 5254 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bazı hükümler eklenmesine ve göçmenlerle nakledilenlere ve Muhtaç Çiftçilere Tohumluk ve Yemeklik Dağıtılması hakkındaki 3242 sayılı Kanunun 5 nci			

1. — SABIK ZABIT HULASASI

Kırklareli Mebusu Mahmut Erbil'in, vefat ettiğine dair Başvekâlet tezkeresi okunarak ayakta iki dakika ihtiram durumunda bulunuldu.

Tokad Mebusu Ahmet Gürkan'ın, Millî Korunma Kanununun 4945 sayılı Kanunla tadil edilen 31 nci maddesinin birinci bendi ile 57 nci maddesinin II, III, IV ve V nci bentlerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifinin ruznameye alınmasına dair takriri, müzakere ve kabul edildi.

Irak Mebusan ve Âyan Meclisleri Reislerinin, Irak Parlamentosuna mensup heyetin Türkiye'yi ziyaretleri esnasında kendilerine karşı gösterilmiş bulunan misafirperverlikten dolayı teşekkürlerini bildiren telgraf okundu.

Sinob Mebusu Muhit Tümerkan, B. B. C. Radyosunca Türkiye'ye ayrılmış olan on beşer dakikalık propaganda yayımına dair Devlet Ve-

kilinden şifahi sual takririni geri aldı.

Bira, tabii köpüren şarap ve viskinin İstihlâk Vergisine tâbi tutulması hakkındaki kanun lâiyhasının müzakeresi, Encümene verilmiş bulunan madde henüz gelmediğinden, tehir olundu.

Basın Kanununun 33 ncü maddesinin değiştirilmesine dair kanun kabul edildi.

Gayrimenkul kiralari hakkındaki kanun lâyiha ve tekliflerinin heyeti umumiyesi müzakere edildi.

6 . V . 1955 Cuma günü saat 15 te toplanılmak üzere İnikada nihayet verildi.

Reisvekili Kâtip
Kayseri Mebusu Kayseri Mebusu
Fikri Apaydın Ömer Mart
Kâtip
Çorum Mebusu
Sedat Baran

Sualler

Şifahi sualler

1. — Kars Mebusu Ali Yeniaras'ın, Amasya vilâyetinin Selağzı Köprübaşı mevkiindeki belediye ait bina hakkında verilen şifahi sual takriri, Dahiliye Vekâletine gönderilmiştir (1/90)

2. — Kars Mebusu Ali Yeniaras'ın, Afyon Karahisar vilâyetinin Emirdağ kazasının Bademli köyünde yenilenen muhtar seçimine ve halen köyde muhtarlık vazifesinin ne suretle idare edildiğine dair şifahi sual takriri, Dahiliye Vekâletine gönderilmiştir. (6/91)

2. — HAVALE EDİLEN KÂĞITLAR

Lâyiha

1. — Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtı ile Türkiye Hükümeti arasında, Hükümetimize yapılacak teknik yardım hakkındaki 6 sayılı Ek Anlaşmanın tasvibine dair kanun lâiyhası (1/266) (Hariciye ve Ziraat encümenlerine)

2. — Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğüne ait kısmında değişiklik yapılmasına dair kanun lâiyhası (1/267) (Maliye ve Bütçe encümenlerine)

3. — Muhtaç Çiftçilere Ödünç Tohumluk Verilmesi hakkındaki 5254 sayılı Kanunun bâzi maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzi hükümler eklenmesine ve göçmenlerle nakledilenlere ve Muhtaç Çiftçilere Tohumluk ve Yemeklik Dağıtılması hakkındaki 3242 sa-

yılı Kanununun 5 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun lâiyhası (1/268) (Ziraat, Ticaret, Maliye ve Bütçe encümenlerine)

Teklif

4. — Rize Mebusu İzzet Akçal ve 20 arkadaşının, Türk Ceza Kanununun 493 ncü maddesinin tadiline dair kanun teklifi (2/139) (Adliye Encümenine)

Mazbatalar

5. — Erzurum Mebusu Bahadır Dülger'in, Dahilî Nizamnamenin 51, 53, 56 ve 57 nci maddelerinin değiştirilmesi hakkında Nizamname Teklifi ve Arzuhal Encümeni mütalâası ile Teşkilâtı Esasiye Encümeni mazbatası (2/57) (Ruznameye)

6. — Seyhan mebuslarının, Seyhan Vilâyeti adının (Adana) olarak değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Dahiliye Encümeni mazbatası (2/105) (Ruznameye)

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 15

REİS — Reisvekili Fikri Apaydın

KÂTIPLER : Ömer Mart (K ayseri), İhsan Gülez (Bolu)

3. — YOKLAMA

REİS — Yoklama yapacağız, efendim.
(Denizli mebuslarına kadar yoklama yapıldı.)

REİS — Ekseriyet hâsıl oldu, celseyi açıyorum.

4. — RİYASET DİVANININ HEYETİ UMUMİYEME MÂRUZATI

1. — *Belgrad'ı resmen ziyaret eden Başvekil ve Hariciye Vekâleti Vekili Adnan Menderes'in avdetine kadar Başvekâlete Devlet Vekili Fuad Köprülü'nün, Hariciye Vekâletine de Millî Müdafaa Vekili Etem Menderes'in vekillik edeceklerine dair Riyaseti Cumhur tezkeresi (3/202)*

Riyaseti Cumhur tezkeresi var; okutuyorum.

Ankara : 4 Nisan 1955

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisliğine

Yugoslavya Hükümetinin dâveti üzerine Belgrad'ı resmen ziyaret edecek olan Başvekil ve Hariciye Vekâleti Vekili Adnan Menderes'in avdetine kadar, Başvekâlete Devlet Vekili Profesör Fuad Köprülü'nün, Hariciye Vekâletine de Millî Müdafaa Vekili Etem Menderes'in vekillik etmelerinin, Başvekilin teklifi üzerine muvafık görülmüş olduğunu saygı ile arz ederim.

Reisicumhur

C. Bayar

REİS — İttılamıza arz olunmuştur.

2. — *Afyon Karahisar Mebusu Saip Özer ile Malatya Mebusu Ahmet Fırat'a izin verilmesi hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (3/201)*

Umumi Heyete

Aşağıda adları yazılı sayın mebusların hizarlarında gösterilen müddetlerle izinleri, Riyaset Divanının 3 . V . 1955 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

Keyfiyet yüce tasviplerine arz olunur.

T. B. M. M. Reisi

R. Koraltan

Afyon Mebusu Saip Özer, 1 ay, hasta olduğu için, 2 . V . 1955 tarihinden itibaren.

Malatya Mebusu Ahmet Fırat, 16 gün, mazaretine binaen, 2 . V . 1955 tarihinden itibaren.

REİS — Birer birer reylerinize arz edeceğim efendim.

Afyon Karahisar Mebusu Saip Özer, bir ay, hasta olduğu için, 2 . V . 1955 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Malatya Mebusu Ahmet Fırat, 16 gün, mazaretine binaen, 2 . V . 1955 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

3. — *Fransa Millî Meclisi Reisinin, Türkiye Büyük Millet Meclisi âzasından mürekkep bir Heyetin Fransayı ziyarete dâvetini mutazammın mesajı (5/18)*

Fransız Parlâmento Riyasetinden gelmiş bir tezkere vardır, okutuyorum.

Ekselâns Refik Koraltan

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı

Bay Başkan,

Ocak ayında Türkiye'yi ziyaret eden Fransa Millî Meclisi Fransa - Türkiye Dostluk Grubu Başkanı, sabık vekillerden Mebus Mr. Joannes - Dupraz ile Millî Meclisi temsil eden heyet âzaları Türkiye Büyük Millet Meclisi Türkiye-Fransa Dostluk Gurup Başkanı ile bir kısım

meslektaşlarınızı Mayıs ayında Fransa'ya ziyarete davet etmişlerdir.

Fransa Millî Meclisi Başkanı sıfatıyla bu davete büyük bir sevinçle iştirak ederim. Bu ziyaret münasebetiyle kendilerini bizzat kabul etmek temennisinde bulunduğumu Türkiye - Fransa Dostluk Grubu meslektaşlarınıza beyan buyurmanızı rica etmekle beraber sizi bu heyetin başında görmek ümidini beslerim.

Üstün hürmetlerimle en iyi dileklerimin kabulünü rica ederim, Bay Başkan.

Pierre Schneider

REİS — İttilamıza arz olunmuştur.

4. — Ziraat Vekili Nedim Ökmen'in, Muhtaç Çiftçilere Ödünç Tohumluk Verilmesi hakkındaki 5254 sayılı Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı hükümler eklenmesine ve Göçmenlerle Nakledilenlere ve Muhtaç Çiftçilere Tohumluk ve Yemeklik Dağıtılması hakkındaki 3242 sayılı Kanununun 5 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun lâyihasını görüşmek üzere Muvakkat Encümen teşkili hakkında takriri (1/268, 4/127)

REİS — Ziraat Vekili.

ZİRAAT VEKİLİ NEDİM ÖKMEN (Maraş) — Muhterem arkadaşlarım, bütün arkadaşlarımın alâkadar olduğu bir mevzu hakkın-

da rahatsız ettim.

Malûm olduğu üzere memleketimizin her sene asgari bir buçuk milyon tohumluğa ihtiyacı vardır. 5 senede bir yenilenmesi kabul edildiğine göre asgari her sene 300 bin ton tohumluk tevzi etmek mecburiyetindeyiz. Mevzuatımız bu miktarı tevzi etmek imkânından bizi mahrum bırakıyor. Bu mevzuda Yüksek Riyasete Hükümetiniz bir kanun lâyihası teklif etti. Bunun muvakkat bir encümende müzakeresini arz ve teklif ediyorum. Bunun için de bir takrir verdim. Kabulünü rica ederim.

T. B. Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Tohumluk kredisinin memleket ihtiyacına cevap verecek miktarda tezyidi için Büyük Millet Meclisine takdim kılınan kanun lâyihasının alâkalı encümenlerden seçilecek üçer kişilik heyetlerden müteşekkil muvakkat encümende tetkikini arz ve teklif ederim.

Ziraat Vekili
Nedim Ökmen

REİS — Efendim, alâkadar encümenler, Ziraat, Ticaret, Maliye ve Bütçe encümenleridir. Bu encümenlerden alınacak 3 er kişiden mürekkep muvakkat bir encümen kurulması teklifini reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

5. — BEYANAT

1. — Balıkesir Mebusu Enver Güreli ve Tokad Mebusu Ahmet Gürkan'ın, sabık zabıt hakkında beyanatı

REİS — Zaptı sabık hakkında söz Ticaret Encümeni Reisi Enver Güreli'nindir.

TİCARET ENCÜMENİ REİSİ ENVER GÜRELİ (Balıkesir) — Muhterem arkadaşlar; geçen celsede Tokad Mebusu Ahmet Gürkan arkadaşımızın Millî Korunma Kanunununun bâzı maddelerini tadil eden kanun teklifinin, Ticaret Encümeninde normal müddetten fazla olarak kalması yüzünden ruznameye alınması hususu, bir takrirle Yüksek Heyetinizde müzaker edilmiş ve netice itibariyle Meclis gündemine alınmasına karar verilmiştir.

Evvelâ şu noktayı tebarüz ettireyim ki, Yüksek Meclisinizin aldığı kararlar, neticeleri ne olursa olsun, bizler için mutadır, muhteremdir

ve makbuldür. O itibarla bu karara itiraz yollu konuşmuyorum. Ancak, hâdiseleri, Büyük Millet Meclisinin siz muhterem âzalarına olduğu gibi aksettirebilmek, bir mebus olarak vazifem olduğu kadar bir vatandaş olarak da, hakkımdır. Çünkü verdiğiniz karar, zihinlerinizde ve umumi efkâr huzurunda Ticaret Komisyonunu vazifelerini yapmamış şeklinde tescil ve temhir etmiş vaziyettedir. Onun için müsaade ederseniz için iç yüzünü arz edeyim. Yoksa, arz ettiğim gibi, kararınız elbette devam edecektir.

Bu mâruzatımla eğer bâzı arkadaşlarımızın zihinlerindeki istifhamları ve efkârı umumiye üzerinde yapması melhuz akisleri bütün Ticaret Komisyonu âzaları namına silmeye muvaffak olabilirim kendilerine teşekkür edeceğim.

İstitraden şunu arz edeyim; dâvanın müdafaasını yaparken bu kürsüden bâzı arkadaşlarımızın isimlerini vermek suretiyle onları iş-

hadedersem beni mâzur görmelerini istirham ederim. Delillerimi anlatırken buradaki arkadaşlarımı şahit göstermek suretiyle dâvayı ispat etmeye çalışacağım.

Hâdise nasıl cereyan etti? Ahmet Gürkan arkadaşım Millî Korunma Kanununun bazı maddelerini tadil eden bir kanun teklifini Meclis Başkanlık Divanına sunuyor. Komisyon toplanıyor. İktisat ve Ticaret Vekâleti Hukuk Müşaviri davet ediliyor. İktisat ve Ticaret Vekâleti Hukuk Müşaviri komisyonda ispat ediyor ki; Ahmet Gürkan'ın verdiği kanun teklifi mülga maddelere istinadettir. Bizim normal olarak bu kanun teklifini reddetmemiz icabederdi. Fakat bu dâvaya o kadar inanmış bulunuyoruz ki, biz de memleketimize hizmet etmek aşkı içinde o kadar yarıyoruz ki, Yüksek Heyetinize getirip buradan mülga bir maddeye istinadeden bu kanun teklifinin reddini talebetmiyoruz. Derhal kendisine diyoruz ki; «İkinci bir teklif hazırla, hattâ aynı yola müracaatla; Başkanlıktan geçmeden komisyonumuza ver ve onun üzerinde konuşalım.» Kanun teklifi hazırlanarak tekrar getiriliyor. Toplantımızda vekâletin aynı dâvayı hal için bir tasarı hazırlandığı söyleniyor. Zannediyorum ki, arkadaşlar hatırlarlar, normal olarak hükümetle iş birliği yapmak hepimizin vazifesidir. Nasıl ki, Kira Kanununda aynı şekilde hareket ettik. Geçen gün arkadaşlar hükümet tasarısını buradan savundular. Fena mı oldu?

Arkadaşlar hatırlıyacaktırlar, beş arkadaşımız Millî Korunma Kanununun kira maddelerine ait olmak üzere kanun teklifi yapmıştı. Bunlar komisyona geldi, biz yine aynı kararı verdik. Hükümeti çağırdık, bir kanun tasarısını göndermek niyetinde değilseniz bunları müzakere etmek zorundayız, eğer bu kanun tasarısını getirecekseniz bu tekliflerle beraber mütalâa edilmek üzere bir müddet alıkoyacağız, dedik. Ticaret Vekili Sayın Yırcalı, bir kanunun hazırlanmakta olduğunu söylediler ve kira Kanunu hakkındaki teklifler hükümetin tasarısı ile beraber müzakere ve münakaşa edildi.

Kira meselesinden daha mühim olan, bir memleketin ekonomik hayatında mühim bir merhale olan ve iyi tatbik edilemediği takdirde hükümetin prestijini sifıra kadar indirebilecek olan bu kanun tasarısının hazırlanması için hükümet 20 - 25 gün mühlet isterse, ver-

mez misiniz? Bunu komisyon olarak ret mi edersiniz? Biz de hükümete bu kanunu getirmesini söyledik ve eğer muayyen müddette getirmeyecek olursanız biz bu tekliflerin müzakeresine devam edeceğiz, dedik. Bizzat bunu Sayın Yırcalı'ya bildirdim.

Öyle değil mi Sıtkı Yırcalı? (Yok sesleri)

Arkadaşlarım; hükümet şu veya bu sebeplerle tasarımı hazırlıyamadı. Biz toplandık. Teklif sahibini aradık. Teklif sahibi Toka'da bulunuyormuş. İstedik ki; yine hüsnüniyetimizin esiri veya kurbanı olarak, teklif sahibinin huzuruyla münakaşa edelim. Tekrar aradık. İkinci toplantıda kendisinin bir kaza geçirdiğini, kazadan dolayı Meclise gelemediğini öğrendik. Üçüncü toplantıya gelmedi. Kendisini arattık, bulamadık. Bu sebeplerden kendisinin üç toplantıya gelememesine göre de tehir etmemiz belki bir hatadır. İkinci toplantıda kendisini beklemeden müzakere edebildik. Belki hatadır, fakat her hal ve kârda kendisinin bulunmasını istedik. Nitekim son toplantımıza, Emrullah Nutku arkadaşımız da katıldı. Emrullah Nutku komisyonumuzun üyesi değil, fakat tesadüf müdür yoksa mevzu olan merakı saikasıyla midir, müzakereleri dinlemek istedi. Kendisi komisyonumuzun üyesi değil, bitaraf olarak kendisi burada mütalâasını, kanaatını söyleyebilir.

Komisyonla hükümet geldi, tasarımı hazırlıyamadık dedi. Bize bir hafta on gün daha mühlet verirsiniz tasarımı hazırlarız, dedi. Hükümet mümessiline şu cevabı veriyoruz; diyoruz ki; «Komisyon olarak bizim size mehil vermek hakkımız artık kalkmıştır. Biz size re'sen mehil veremeyiz. Ahmet Gürkan arkadaşımız size mehil verirse biz onun kararına ittiba ederiz ve beraber müzakerede fayda mülâhaza ederiz.» Onun üzerine Ahmet Gürkan arkadaşım; «Vekil Beye telefon edelim», dedi. Bunun üzerine: «Enver Beye, Komisyon Reisi ve Gürkan Sıtkı Yırcalı'ya gitsinler, bu işin beraberce halledileceğini söylesinler», dendi. Sıtkı Yırcalı'ya telefon ettik. Şimdi genel kurul toplantısı var, dışarı çıkıyorum, öğleden sonra görüşelim, dedi. Mesele böyle değil mi, Fahri Ulaş, Gaziyiğitbaşı, Arkadaşlarımız söylesinler, mesele bu şekilde cereyan etmedi mi?

Geçen günkü toplantıda, bu maddenin görüşülmesinde bulunamadım, Maliye Vekili arka-

daşım ile bir mevzu hakkında dışarıda konuşuyordum. Arkadaşımız gerek bakana, gerek komisyona bu meselede mutabık olduğunu ve teklifini geri alacağını beyan ettiği halde buraya gelmiyor, «Ticaret Komisyonu vazifesini yapmamıştır», diyor. Bu mütalâanın üzerine çok sevdiğim muhterem arkadaşlarımız da aynı kanaatla bu kürsüden bizi efkârı umumiye karşısında hacil düşürecek, vazifesine bağlı olmayan insanlar seviyesine düşürecek mâruzatta bulunuyorlar. Bütün bunlar Meclisin hakkımızda aldığı karara itiraz, protesto mahiyetinde değildir. Meclis ne yaparsa güzel yapmıştır.

Ama bir noktada bilhassa Ahmet Gürkan arkadaşımızdan rica edeceğim. Şu câmianın içinde bulunan kim olursa olsun, hatalarımız nereye varırsa varsın bütün arkadaşlar en aşağı yekdiğeri kadar vazife severdir ve bu devlet hizmeti için çırpınmaktadır. Binaenaleyh vazife severlik imtiyazını hiç birimiz kendi elimizin altında tutmak, inhisarımızda bulundurmamak hakkına sahip değiliz. (Bravo sesleri)

Kanun teklifi, rakibimin bulunmasını temin için vâkı tehire ait hatamızı kabul ederim ancak; bunu, bizim çok engin olan hüsnü niyetimize bağışlamanızı rica ederim.

Eğer bu mâruzatımla zihinlerinizdeki şüpheleri kısmen olsun telâfi edebildi isem kendim ve ıztırap çeken diğer arkadaşlarımız adına hepimize teşekkürlerimi arz ederim. (Bravo sesleri, alkışlar)

AHMET GÜRKAN (Tokad) — Çok kıymetli arkadaşlarımız, Enver Bey arkadaşımızın vazifesinde ne kadar hassas ve dikkatli olduğunu zaten takdir eden bir arkadaşınızım.

Ben, Meclis Divanına bir takrir verdim, Dahilî Nizamnamenin bana verdiği salâhiyeti kullanarak; verdiğim teklifin, uzun zaman encümeninde kaldığından ve bunun geç kalma sebeplerinin encümen tarafından, yine İçtüzük gereğince, Divana bildirilmemiş olmasından dolayı gündeme alınmasını istedim.

Bendenizin bu teklifimin ilk müzakeresinde gerek Adliye ve gerekse Ticaret Vekâleti temsilcileri bu teklife taraftar olmadılar, «biz bu teklife taraftar değiliz.» dediler. Enver Bey arkadaşım o zaman Komisyonunda yoktu. Halûk Şaman arkadaşımız Komisyon Başkanlığı yapıyordu, işte kendisi de oradadırlar. Gerek Adliye

Vekâleti temsilcisi ve gerekse Ticaret Vekâletinin temsilcisi benim teklifime şiddetle muhalefet ettiler. Buna rağmen Komisyon bir Su Komisyon teşkili ile teklifimin orada müzakeresine karar verdi. Su Komisyon Memiş Yazıcı, Enver Bey arkadaşım, diğeri hatırımda kalmadığı için bilmiyorum... (Muhlis Erdener sesleri) Evet Muhlis Erdener arkadaşımızdan mürekkep üç kişilik bir komisyondu. Her nedense, teklifimi verdiğim günden bugüne kadar dört aylık bir zaman geçmiştir. Teklifi veren arkadaşım Komisyonunda müdafaası alınır, bulunmadığı takdirde çalışmaya devam eder. Bu bir mâni delildir. Ben buraya çıkıpta Komisyonu küçük düşürecek yahut Komisyonun mânevi şahsiyetine ve onun içinde bulunan her hangi bir arkadaşın şahsiyetini rencide edecek bir söz sarf etmişsem huzurunuzda özür dilerim. Böyle bir şey yoktur.

Sevgili arkadaşlarımız; komisyonlarda her nedense bir hâleti ruhiye var, mebusların teklifleri komisyonlara gider ve yatar. Adliye Encümeninde de böyle bir teklifim var. Geçen devrede verdiğim teklifler, devrenin yenilmesi dolayısıyla, kadük olmuşlar, hâlâ yatmaktadır. Mebus bir teklif verince Hükümet geliyor komisyona, ben bir lâyiha hazırlıyacağım diyor ve mebusun teklifi Hükümetin lâyihası gelecek diye yatıyor. İşte bu vaziyet karşısındadır ki ben de Nizamnamenin bize bahşettiği meşru hakkımı kullandım. Bundan dolayı Enver Beyefendi neden hiddet buyuruyorlar, anlamadım.

Enver Beyle, buyurdıkları şekilde bir konuşma yaptık. En son gün toplandık. Yani ne zaman bilir misiniz? Ben ki, Meclise bir takrir verdim, bunun üzerine Enver Bey beni çağırdı, «Senin bir takririn varmış, bu hususta görüşelim» dedi. Ben o gün Sıtkı Beyle telefonla görüştüm; «Biz, alelâcele bir teklif hazırlıyoruz» dedi. Ne zaman gelecek dedim. «Hemen hemen, şimdi yarınki toplantıya temsilci göndereceğim» dediler.

Enver Güreli arkadaşımızın saydığı arkadaşlarla komisyonunda biz toplandık. Fakat müzakere resmen açılmadı. Sadece bir konuşma mahiyetinde idi. Ticaret Vekâletinin mümessili geldi. Mümessil bize Vekilin söylediği gibi söylemedi, dedi ki: «Biz de hakikaten 31 nci maddenin tadiline lüzum var mı yok mu diye tetkikat yaptırıyoruz. Fakat her halde lüzum var

diyeceğiz. Bunun için biz de kendi bürolarımıza mektuplar yazdık, oradan gelecek cevaplara göre fikrimizi arz edeceğiz.» Ben tekrar: «Hükümet 15 güne kadar bu teklifi getireceke mi» dedim. Bu müddet zarfında cevap veremiyceklerini söylediler.

Bu vaziyet muvacehesinde takririmi Riyasete arz ettim. Heyeti Celileniz takririmi kabul ederek teklifi gündemine aldı.

Bunun üzerine Enver Güreli beni dışarıya çağırarak: «Ayıp değil mi senin yaptığın, bu hareket doğru değildir.» diye beni haşladı. Zararı yok, biz sıra mebusuyuz. O Vekillik yapmıştır, haşlanırsak haşlanalım. Dedim sineme çektim.

İşte muhterem arkadaşlarım, vaziyet bundan ibarettir. Meclis, gündemine hâkimdir, ya-

rın yine Mecliste bir gündem mevzuu olarak geldiği zaman bizzat bendeniz bir karma encümen teşkili suretiyle teklifimin müzakeresini istiyeceğim.

Sevgili arkadaşlarım, eğer böyle konuşmamla sizi işgal etmişsem özür dilerim.

REİS — Enver Güreli. (Kâfi kâfi sesleri).

ENVER GÜRELİ (Balıkesir) — Efendim, bir noktayı arz edeceğim. Esasa temas etmiyeceğim.

Bana çıkıştı, kendisi vekillik ettiği için sineye çektim şeklindeki sözlerin bu kürsüde görüşülmesini doğru bulmam. Benim yaşım ne olursa olsun benden küçük olanları bir ağabey sıfatıyla sever ve sayarım, büyük olanlara da daimî hürmetim vardır. Bunu bilhassa tebarüz ettirmek isterim. (Alkışlar).

6. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *Bira, tabii köpüren şarap ve viskinin İstihlâk Vergisine tâbi tutulması hakkında kanun lâyihası ve Gümrük ve İnhisarlar, Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/222)*

REİS — Efendim, 4 ncü madde, kabul buyrulan takrir üzerine, encümene havale edilmişti. Encümenden gelmiştir, okuyoruz.

MADDE 4. — Vergi miktarı tabii köpüren şarap için litrede (15) lira, viski için litrede (30) lira ve bira için litrede (40) kuruştur.

REİS — Madde hakkında söz isteyen yok, reyinize arz ediyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 10. — Bu kanun neşri tarihinde meriyete girer.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 11. — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Lâyihanın birinci müzakeresi bitmiştir.

2. — *Gayrimenkul Kiraları hakkında kanun lâyihası ile Ankara Mebusu Talât Vasfi Öz'ün, meskenden gayri işlerde kullanılan gayrimenkullerin kiralanmasına, İstanbul Mebusu Fûruzan Tekil ve Celâl Türkgeldi'nin, Millî Korunma Ka-*

nununun tadili hakkındaki 6084 sayılı Kanunun değiştirilmesine, Sinob Mebusu Server Somuncuoğlu'nun, bina kiralarına, Trabzon Mebusu Emrullah Nutku'nun, Millî Korunma Kanununun 6084 sayılı Kanunla değiştirilen 30 ncü maddesinin tadiline dair kanun teklifleri ve Muvakkat Encümen mazbatası (1/153, 2/6,26,33,35)

REİS — Tümü üzerindeki görüşmelere devam ediyoruz.

Söz Ferid Alpiskender'indir.

FERİD ALPİSKENDER (Tekirdağ) — Muhterem arkadaşlar, yüksek huzurunuzda müzakeresi devam etmekte olan Millî Korunma Kanununun 30 ncü maddesi, yalnız vatandaşların bir kısmını ilgilendiren bir kanun değildir, bu, aynı zamanda bir hukuk devleti kavrayışı ve bir hukuk devleti telâkkisi ve Anayasa prensiplerini de anlayış bakımından Meclisin yüksek kanaatini tecelli ettirecek büyük çapta, şumulü derin bir kanundur. Bu kanun, bundan evvelki kanun tadillerine bağlı olarak bugüne kadar gelmiştir. Millî Korunma Kanununun doğuşu, onu ihzar eden âmiller, Millî Korunma Kanununun bu cemiyette geçirdiği istihaleleri kısaca gözden geçirecek olursak bir içtimai vâkıa olarak bu maddenin ehemmiyeti ve bunun üzerinde ittihaz edilebilecek kararı daha berrak bir şekilde görmek imkânını elde etmiş olacağız.

Arkadaşlar, İkinci Dünya Harbinde Faşist ve Nazi kuvvetleri Türk hududuna dayandığı ve Türkiye'nin ufkunda bulutlar belirlediği zaman, o zamanın hükümeti memleketin bir köşesinde örfi idare ilân etmiş, aynı zamanda Türkiye'nin tümünde fevkalâde hal kabul etmişti. İşte fevkalâde halin, örfi idarenin ilânı dolayısıyledir ki memleketin iç piyasalarına akseden dünya buhranını önlemeyi ve vatandaş refahını ve huzurunu temin etmek bakımından bu kanun Yüksek Meclisten çıktıktan sonra, 1941 senesinde tatbik mevkiine konmuştu. Bu kanunun tatbik mevkiinde bulunduğu zaman ne seyir takibettiği ve 30 neu maddenin cemiyet içinde ne gibi âraz ve tezahürler yaptığı malûmunuzdur.

Arkadaşlar, Millî Korunma Kanunu tümü ile Türkiye'de tatbik edildiği zaman bu kanundan beklenen fayda, yani ihtikâr, vatandaşın istismarı ve memlekette hayat pahalılığı gibi başlıca hayati meseleleri önliyemedi ve Millî Korunma Kanunu belki fakirlere, âcizlere tatbik edilen bir kanun olarak kaldı. Yalnız bununla kalmadı. Memlekette bir ahlâk buhranı yarattı. Bu ahlâk buhranıdır ki, kanunu işlemez bir hale getirdi. İstif, istok, ihtikâr ve pahalılık alabildiğine yürüdü. Sebebi de, bu kanun yalnız cezai müeyyideleri ihtiva ediyordu. Tarih ve sosyoloji bize gösteriyor ki, kanunlar içtimai hâdiselerin yalnız neticeleri üzerinde tesir eder, fakat kökü üzerinde, esası üzerinde bir rol oynamaz. O zamanlar Almanya'da da yine böyle bir kanun tatbik ediliyordu, İngiltere'de de böyle bir kanun vardı, fakat bu cezai müeyyideler bir taraftan yürürken, yani bu içtimai hâdiselerin neticelerini önliyecek cezai müeyyideler tatbik edilirken diğer taraftan iktisadi tedbirler de alınmakta idi.

İşte Millî Korunma Kanununun bu suretle eksik olarak tatbik edilmesi dolayısıyledir ki gayrimenkul hususundaki ahkâm infaz edilemedi, üstelik hava parası, peşin para gibi birtakım gayriahlâki hareketler alabildiğine yürüdü. Bu gayriahlâki hareketler cemiyetimizin ahlâki bünyesini tahribederken iktisadi bakımdan da hiçbir rol oynamıyordu, çünkü bu kanun şahsi teşebbüsün memleketin iktisadi gelişmesinde rol almasını köstekliyordu. Onun için Demokrat Parti iktidara geçtiği zaman Millî Korunma Kanununun tatbikatından şikâyet etti. Çünkü San - Fransisko'da Birleşmiş Milletler

Anayasası kabul edilmişti, dünya demokrasiye, hürriyete doğru gidiyordu. Esasen Demokrat Parti muhalefet senelerinde bu antidemokratik kanunların, hukuk prensiplerine aykırı kanunların kaldırılmasını daima müdafaa etti. Mamafih o zamanki iktidar da büyük bir anlayış gösterdi ve 1947 senesinde yapmış olduğu bir tadille gayrimenkul kiralalarına bir zam yapmağı adilâne bir yol telâkki etti ve gayrimenkuller üzerindeki takyitlerin diğer mallardaki takyitler gibi kaldırılmasını esas olarak ele aldı. Ve bunun içindir ki; 1947 senesinde çıkmış olan Millî Korunma Kanunu kademeli bir şekilde Millî Korunma Kanununu cemiyetimizin bünyesinden kaldırmak, memleketi bir hukuk nizamına doğru götürmek, aynı zamanda memleketin imarına inşasına da serbest bir inkişaf ve yol açmak şikkını tercih etti.

Arkadaşlar; daha güzel ifade edemediğim için gerek gayrimenkul kiralaları hakkında gerekse diğer menkuller üzerinde Millî Korunma Kanununun ne gibi reaksiyon yarattığını size bir mizah gazetesinin iki satırı geçmiyen bir espirisiyle anlatayım : İstanbul'da, dünyanın her tarafında büyük bir kış oldu. Hitler de bu kıştan yana yakıla bahsediyordu. O zaman İstanbul'a yağın bu muazzam karları kaldırmak belediye bütçesinin çok fevkinde bir iş idi. Bu mizah gazetesi o zaman ne yazdı biliyor musunuz; arz ediyorum, «Bu karların derhal kalkması mümkündür, Hükümet el koysun bu karlar bir gün içinde kalkar.» İşte bu güzel espiri de bize Hükümetin, böyle memleketin iktisadi serbestisine, inkişafına el koyduka, müdahale yaptıkça bu iktisadi inkişafı durdurmakla beraber, kanundan beklenen neticeyi elde etmediğini ifade eder.

Demokrat Parti muhalefette iken, Millî Korunma Kanununun kaldırılmasını isterken, memlekete hayat pahalılığını davet etmedi. Bu memlekette iktisadi tedbirler almak; bu iktisadi tedbirlerle gayrimenkul kiralalarını adilâne bir nizama irca etmek ve bu noktai nazar içerisinde vatandaşları mesken buhranından ve aynı zamanda pahalı meskenden kurtarmak yollarını teklif etmişti. Kendisi iktidara geçdikten sonra 9 neu Büyük Millet Meclisi, biz iki yol tuttuk : Birisi Millî Korunma Kanununun cezai müeyyidelerini ihtiva eden hükümleri kaldırmak için kademeli bir yolda gitmek, ikincisi : Memleket-

te mesken kredisyle her vatandaşın mesken sahibi olmasını temin etmek maksadiyle büyük adımlar atılmıştır. Bilhassa garp memleketlerinde ve diğer bâzı Balkan devletlerinde mesken yapımını teşvik etmek için gerekli olan kanunları burada sayacak değilim. Fakat kredi meselesi, arsa meselesi ve malzeme meselesi hakikaten iktidarımız tarafından lâyikiyle ele alınmıştır. Yalnız bu tedbirler kâfi değildir, eğer bu tedbirleri kifayet derecesine çıkartacak olursak o zaman bu tedbirler de kendilerinden beklenen müspet neticeleri verecektir.

Arkadaşlar, biz 6084 sayılı Kanunu çıkartırken şu noktai nazarı takibetmiştik : Bu kanun üç sene Meclis komisyonlarında uzun boylu müzakerelere mevzu oldu ve ancak üçüncü senenin sonunda bir kanun çıkardık. Prensibimiz, tuttuğumuz yol hürriyet yoludur. Yalnız insafsız bâzı mal sahiplerinin bâzı kiracıları gadra uğratmaması için, perişan etmemesi için kanunda bir merhale kabul ettik. Gerek meskenler, gerek meskenden gayri olan yerlerde kira rejimini bir müddet sonra meriyete geçmesi esasını kabul etmekle beraber iktisadi tedbirlerin de alındığı hepimizin malûmudur. Ve hakikaten Hükümeti bu bakımdan tebrik etmek her vicdan sahibi insanın borcudur.

Arkadaşlar, bu mukaddemeyi yaparak için tarihî safhasını arz ettikten sonra Muvakkat Encümen teklifine temas etmek istiyorum. Muvakkat Encümen teklifini iki zaviyeden ele alıp da mütalâa edersek daha berrak bir neticeye ulaşacağımıza kanaatim vardır. Birisi kiracı zaviyesinden encümen mazbatasının mahzurlu ve tatbik imkânı olmıyan ve kötü neticeler doğuracak bir teklif olduğuna inanıyorum.

İkinci olarak da mal sahibi bakımından tetkik etmek icabeder.

Kiracı bakımından Muvakkat Encümen mazbatasının mahzurlarını dört maddede hulâsa edebilirim :

Bir defa kiralara yüzde 500, 300 zammediyor. Halbuki memlekette 1939 da ve ondan sonra ve 1939 kiralardan bakiye kalan yerlerde bütün kiralalar normalleşmiş mal sahibi ile kiracı arasında serbest anlaşmalarla, karşılıklı rıza ve muvafakatlerle kiralalar normal seyrini bulmuştur. Ama biz bugün B. M. Meclisi olarak kiralara yüzde 500, yüzde 300 zam yaptığımız

vakit mal sahibi şayet tabii olarak kiracıya yenden başvuracak, gerçi biz seninle anlaşmıştık ama B. M. Meclisi kiralara yüzde 500, yüzde 300 zam yaptı, o farkı istiyorum diyecek. Bu suretle Muvakkat Encümen mazbatası mal sahiplerini kiracıdan bugünkü kiralaların üstünde bir kira istemeye teşvik etmiş, tahrik etmiş olacaktır. Bu şekil otomatikman böyle olacaktır.

Bugün memleketin birçok yerlerinde, bu yüzde 500, yüzde 300 zam kiracıyı mağdur, perişan edecek, huzurdan mahrum edecek bir mahiyet taşımaktadır.

Sonra, bu nispetlerin sabit olması elâstikiyet taşımamasının diğer bir mahzuru da, demin arz ettiğim gibi, memleketin coğrafi durumu, iktisadi vaziyeti itibariyle her yerde kira fiyatları yüzde 500 e, yüzde 300 e mütehammil değildir. Bundan büyük mağduriyetler olabilir.

Diğer bir mahzuru da : Zecri bir mahiyet taşımaktadır. Muhtelit Encümen mazbatası bu zecri mahiyeti itibariyle kiracı ile mal sahibi yine anlaşamayacak ve serbest bir irade ile mukavele yapmak, açık konuşmak imkânları ortadan kalkacağı için kaçakçılık, hava parası, peşin para gibi birtakım mahzurlar doğacaktır.

Sonra arkadaşlar, bu memlekette nüfusun kaçta kaç sabit ve dar gelirlidir? Çünkü, mal sahiplerinin yüksek kira istemeleri zaten sabit ve dar gelirli vatandaşlar üzerinde tesirini gösterir. Tüccar, zürra, sanayi erbabı sattıkları malları yüksek fiyatla satmak suretiyle gayrimenkul kiralariyle bir ayarlama vücuda getirmişlerdir. Böyle bir ayarlama bugün cemiyette fiilen mevcuttur. Dar ve sabit gelirli insanlar, nüfusun ancak % 4 veya 5 ini teşkil etmektedir. Halbuki kanunlar umumiyet vasfını taşır. % 5 için kanun çıkarılmaz. Bir kanun, memleketin ekseriyeti nazarı dikkate alınarak çıkartılır. Bu itibarla tatbik bakımından mahzurları olacaktır. % 5 leri için de başka tedbirler vardır.

Bu saydıklarım, Muhtelit Encümenin raporunun kiracılar bakımından mahzurlarıdır.

Malik veya mucir bakımından olan mahzurları da 5 e ayırabiliriz :

1. Siyasi mahzurlar :

Arkadaşlar, biz, geçen sene seçimlere girerken bu 6084 sayılı Kanunu çıkartarak 1955 senesinin birinci günü dükkânların ve 6 ncı ayı-

nın birinci günü de meskenlerin serbest olacağını kabul ettik. Millete bu va'di vererek seçime girdik. Şimdi vâzın kanun, bu kanun yürürlüğe girmeden arkadan ikinci bir kanun çıkartıyor; bu neye benzer? Hâkim ilâm veriyor, ilâm yürürlüğe girmeden arkadan ikinci bir ilâm. Bu, kanunların muhtaç olduğu istikrar ve sükûn unsurunu selbeder. Millet, kanunların daima müstakar olduğuna inanmalıdır. Vâzın kanununun ittihaz ettiği kararların tam bir düşünce ve tefekkür mahsulü olduğunun bilinmesi, yürürlüğe girip mahzurları bulunup bulunmadığının tesbit edilmesi, şayet mahzurları varsa geri alınacağına inanması lâzımdır. Bu, iktidar ve partiye uygun bir teklif değildir. Bu itibarla böyle bir kanun çıkarmak siyasi mahzurlarla doludur.

İkincisi, Anayasa bakımındandır. Arkadaşlar, demokrasi, demokrasi, hürriyet, hürriyet, Cumhuriyet, Cumhuriyet, hukuk devleti, hukuk devleti... söylenen bu şeyler nedir? Bu başı boş bir şey midir? Lâf için söylenmiş sözler midir?

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — İngiltere'de bile vardır...

FERİD ALPİSKENDER (Devamla) — Arz edeceğim İngiltere'dekini de. Devlet kuvvetlerinin disiplinli bir şekilde hak ve hürriyetleri teminat altında tutarak münasebetlerin temin edilmesi için konulan bir hüküm vardır, onun ismine Anayasa diyoruz. Bütün vatandaşlar, bilhassa vâzın kanun olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin başı buna bağlıdır. Biz ancak Anayasanın çizdiği hudutları aşmamak şartıyla vazifelerimizi ifa ederiz. Anayasa ne zaman bir tarafa konabilir? Memlekette nazaman örfi idare ilân edilirse, ne zaman memleketsümul bir fevkalâde hal vukua gelirse o zaman yine memleket namına Anayasayı bir tarafa koyabiliriz ve hürriyetlerin tahdidini yoluna gidebiliriz. Aksi halde bütün kanunlar Anayasaya uygun olacaktır ve bütün vazifelerimizi Anayasanın hudutları ve şümulü içinde yapacağız. İşte hukuk devletinin en bâriz vasfı budur.

Arkadaşlar, bu malik bakımından olan mahzurları saydıktan sonra, bir de memleketin imarı, inşası bakımından Muhtelit Encümen mazbatasının büyük mahzurlar ve setler taşıdığına kaaniim. Bugün 1947 den sonra memleketin her tarafında bir imar ve inşaa faaliyetinin alabildiğine yürümesi, hem de pek iyi şekilde ve modern şekillerde en güzel ve vatandaşların ihtiyaçlarına göre en ucuz

ve orta tipte evler yapması bilhassa 1947 den sonra yapılacak olan meskenlerin hiçbir kayıt ve şarta tâbi olmamasının tabii bir neticesidir. Eğer biz bu şekilde bir kayıt koyarsak, yani Muvakkat Encümen mazbatasını kabul edersek, bugüne kadar yapılmış olan bütün mukaveleler münfesihtir, yani hiçbir kıymet ifade etmez. Niçin ve nasıl etmez? Bu mukaveleler Medeni Kanun ve Borçlar Kanununa istinadeden akitlerdir. Anayasanın 70 nci maddesine de dayanmaktadır. Diğer maddeleri de vardır, yalnız bendeniz bu 70 nci maddeyi okumaktan kendimi alamıyacağım :

(Madde 70. — Şahsi masuniyet, viedan, tefekkür, kelâm, neşir, seyahat, akit, sâyüamel, temellük ve tasarruf, içtima, cemiyet, şirket hak ve hürriyetleri Türklerin tabii haklarındanandır.)

İşte arkadaşlar, Borçlar Kanunu ve Medeni Kanun mülkiyet hakkını tarif ederken, onu bir hakkın mümkün olan en geniş şekilde istimali diye tarif etmiştir. Bu itibarla bir ev sahibine kira mukaveleli yeni baştan bu şartlar dâhilinde yap, dendiği zaman, bu ana kanunlarla konulan hüküm ihlâl edilmiş olur.

İşte Anayasanın bu hükmü ve memleketin inşaa ve imarı bakımından bilhassa ileri sürdüğüm hukuki mahzurlara rağmen Muhtelit Encümen mazbatasını kabul edilecek olursa, bu memlekette devam eden imar ve inşaa hareketi birdenbire duracaktır. Hâlbuki böyle bir kayıt konulmadığı takdirde imar ve inşaa faaliyeti yine eski hızı ile devam edecektir. Her halde Beşiktaş yangını olmasaydı Beşiktaş'taki Akaretler meydana gelmezdi. Ankara'da mesken buhranı olmasaydı, bugün bir kaza haline gelen Yenimahalle meydana gelebilir miydi? Ankara'nın hangi tarafına baksanız imar ve inşaa bütün hızı ile devam etmektedir. Vatandaş mâruz kaldığı sıkıntıları defetmek için muhtaç olduğu imkânlarla göre mesken yapar, mesken arar. Eğer bu imar ve inşaa faaliyeti Ankara, İstanbul ve İzmir'den ibaret olsaydı belki bunun izahı daha da uzun olabilirdi. Fakat size haber vereyim ki, Türkiye'nin her tarafında bir inşaa ve imar faaliyeti vardır. Diyarbakır dört bin senelik bir şehirdir. Demokrat Partinin iktidara geldiği günden bugüne kadar beş sene zarfında kurulan yeni şehir eski şehirle boy ölçüşecek durumdadır.

Türk her gittiği yerde mamureler, âbideler vücuda getirmiş, somakiden sütunlar dikmiş-

tir. Eğer bir hüküm koyarak (bunu tahdidedersek acaba imar hareketine devam mümkün olacak mıdır? İmar da nihayet teşvik ve sermaye koyanı tatmin ile olur, imar, ancak teşvik ve ihtiyaçların tazyikiyle olur.

Halbuki biz bunu takyidedecek, vatandaşın mesken kurma hareketini engelliyecek bir hüküm vaz'ediyoruz. Dedelerimiz dünyanın her köşesinde yollar, köprüler, yapmış, mamureler vücuda getirmiştir. Biz çıkaracağımız bir kanunla memleketin imar ve inşa faaliyetini olduğu yerde tevkif edebilir miyiz? Sorarım, nasıl olur da bunları olduğu yerde tevkif edebiliriz? Eğer Muvakkat Komisyon kararı kabul edilirse akan bir hayat, yürüyen bir iktisat olduğu yerde durdurulmuş, kösteklenmiş olacaktır.

Arkadaşlar; Muvakkat Komisyon mazbatasının diğer mahzurlarına geçiyorum. Komisyonun hazırladığı metinde deniyor ki; 1939 dan evvel yapılmış olan binaların eski kıymetleri nazara alınacak ve ona göre % 300 zam yapılacaktır. Eğer mukavele yoksa veya o bina daha sonra kiraya verilmiş ise bir heyet kurulacak, o heyet o binanın 1939 kirasını tahmin edecektir. Rica ederim, 17 sene evvelki bir mukavele ahkâmını hangimiz zihnimizde tutup da onun kıymetini meydana çıkarıp, kıymeti budur diyebiliriz? Kıymet hükümleri, zamana göre değişir, onun için tesbiti müşküldür. Hem bu kadar gerilere kadar gitmeye ne lüzum var?

Geçenlerde Temyiz erkâmı ile görüşüyorduk. 1939 dan evvelki senelere ait bu kabîl dâvalar gelmemekte, gelse bile % 2 yi geçmemektedir, çünkü tatbikattan kalkmış, akit çözülmüş, vatandaşlar kendi aralarında serbest akitler yapmışlar, geçmiş gitmiştir.

Sonra 1939 dan sonra yapılmış olan binalar için yine aşağı yukarı bir ehli-vukuf teşkil ettirilerek % 100 zam kabul etmeyi kabul ediyor. Bu da aynı şekilde müşküldür. Çünkü o zamanın binalarının mahiyet ve istimal şekilleri değişmiştir. Ortada bulunan bir şey tatbik edilecekse, bu da tahminî, farazi bir şey olacak, emelî hayata tatbik kabiliyeti olmayan bir hüküm olacaktır.

Biz böyle gerilere dönmemeliyiz. Yalnız bugünkü kiralar üzerinde bir tedbir alınmak iste-

niyorsa bunu, Hükümetin alacağı iktisadi emelî tedbirlerle takviye etmek lâzımdır.

Emrullah Nutku arkadaşımız burada İngiltere'den bahsediyorlar. Evet İngiltere'de küçük ev yapmak için üç milyon İsterlin ayırmış ve bununla üç milyon ucuz ev yaptırmıştır ve cezai müeyyidelerle aynı zamanda iktisadi tedbirlere de başvurmuştur. Sonra, cezai müeyyideler Anayasa hukukunu ve umumi ahkâmı bozacak mahiyette değildir, mâkul esaslar taşımaktadır. Biz bugün rıza ile yapılmış olan akitleri bozuyoruz, 1953 e gidiyoruz. Bunun izahını üç defa okuduğum halde muvakkat encümen mazbatasında bulamadım. Bundan sonra yapılacak evlere 1953 senesinin kira ayarını tatbik etmenin ne faydası, ne de hikmeti olabilir. O zamanki maliyetler ayrı, bugünkü maliyetler ayrıdır. 1953 kira bedeli 1955 te yapılmış mesken sahiplerini tatmin edemeyeceği için ya dejenere meskenler yapılmasına doğru gidilecek veyahut da vatandaş eskiden olduğu gibi para istif edip istimalden çekinecektir. Çünkü bizde bugün vatandaş mevduatını gayrimenkulde kullanmaktadır. Bunun da sebebini mâzur görün. Zira memlekette enfilâyonumsu bâzı vaziyetler belirlemektedir. Vatandaş bunların tesirinden masun kalamıyor. Nitekim Başvekil bunun izahını yaptı. Ben bunlara dokunmuyorum. Vatandaş haklıdır, parasını ev, apartman, han yaptırmaya, otel yaptırmaya, memleketin imarına sarf etmeye, asgâml bir gelire tahsis etmeye çalışmaktadır ve bunda haklıdır.

Efendim, ucuz mesken yaptırma meselesi ele alınması lâzımgelen en mühim iktisadi tedbirlerden birisidir. Bizde Emlâk Bankası mesken yaptırana kredi veriyor, ama bu kâfi değildir. Emlâk Bankasının tahsis ettiği kredi bugün tâliplerin ancak % 10 unu tatmin edebilmektedir. Binaenaleyh biz yalnız vatandaşın temellük, mülkiyet ve istimal haklarını takyit ile uğraşacak değiliz. Yüksek Meclis daha birçok kanunlar çıkarmaya kadirdir, ve aramızda maliyecî, iktisatçı birçok kıymetli zevat bulunmaktadır. Fakat her şeyden evvel Emlâk Kredi Bankasını takviye etmek lâzımdır. Şurasını da şükranla arz edeyim ki bu bankamız memleketimizde en çok inşa ve imar hareketlerine ön ayak olmaktadır. Yalnız, arz ettiğim gibi bu kâfi değildir, müşterilerini tatmin edememektedir. Hususi bankalar ise inşa işlerine yardım edeme-

mektedir. Kanunen bu yardım Emlâk Kredi ve Vakıflar Bankasına inhisar ediyor. Vakıflar Bankası da gayrimenkul ikrazlarını kâfi görek bunu yapmıyor, binaenaleyh bu iş yalnız Emlâk ve Kredi Bankasına inhisar ediyor. Hususi bankalar inşaat için kredi açmaya tâliptir. Fakat mevzuat müsait değildir. Bu mevzuatı değıştirelim.

Ankara'da büyük bir kesafet vardır. Yedeksubay Mektebi, Harbiye, birçok yüksek mektepler, Temyiz Mahkemesi Ankara'dadır. Halbuki Anadolu'da, meselâ Türkiye'nin birçok yerlerinde; Antalya'da, Tekirdağı'nda birçok boş binalar vardır. Bunlar yıkılmaya yüz tutmuştur. Vaktiyle İtalya tehlikesi karşısında ona göre ayarlanmış bir strateji vardı. Şimdi ona lüzum kalmadığı için yüzlerce bina boştur. Tekirdağı'nda 60 - 70 tane boş bina vardır. Antalya'nın merkez ve kazalarında birçok boş bina mevcuttur. Bu gibi muvakkat tedbirlerle Ankara'daki bu kesafeti azaltmak mümkündür. İskân yaptırmak kâfi değildir.

İngiltere'den bahsettiler, onu arz edeyim. İngiltere'de holdingler ve blok hauslar vardır. Bunlar gayrimenkulde tanzim satışlarında bir nevi nâzım rolü oynamaktadır. Bunları hükümet yaptırır ve birer birer muayyen zamanlarda ödenecek şekilde kiraya verir. Diğer gayrimenkuller bunlardan hiza alırlar. Bizde henüz bu yola gidilmemiştir. Atatürk Evkaf Apartmanını yaptırdı. 100 dairesi bir blok hausdur. Fakat maalesef bugüne kadar resmî daire olarak kullanılmaktadır.

Gene Devlet Demiryollarına ait istasyon yanındaki bina da 50 - 60 odalı olduğu halde hükümet dairesi olarak kullanılmaktadır.

Bunların blok haus olarak tahsis edilmesi ve bu tarzda yapılması vatandaşın çektiği mesken buhranını, mesken sıkıntısını önliyecek tedbirlerdendir.

Arkadaşlar, netice itibariyle şahsi ve nâciz kanaatim olarak şunu arz edeyim ki muvakkat encümen mazbatasını siyasi bakımdan, hukuk prensipleri bakımından, Anayasa bakımından doğru olmayan bir tekliftir. Bu teklifin reddi ve hükümet tasarısının ele alınması ve bunun üzerinde gerekirse bâzi tadiller yapmak suretiyle hürriyet rejimine doğru gidilmesinin en doğru bir yol olduğunu ve bizim bayrağımızın hür-

riyet ve demokrasi bayrağı olduğunu yüksek huzurunuzda tekrar etmek isterim.

REİS — Selâhattin Toker.

SELÂHATTİN TOKER (Elâzığ) — Muhterem arkadaşlar, müzakere mevzuu olan mesele hakkında benden önce konuşan kıymetli hatip arkadaşlarımızdan bir kısmı hükümet teklifini, bir kısmı da Muvakkat Encümen tasarısını müdafaa ettiler. Her iki tasarıda ileri sürülmüş olan esasların bugün içinde bulunduğumuz meseleye en uygun sureti hal bulan bir sistemi ihtiva eylediğini iddia eylediler.

(Bu sırada Reiscumhur Sayın Celâl Bayar şiddetli alkışlar arasında localarına gelerek müzakereleri takibettiler)

SELÂHATTİN TOKER (Devamla) — Kanaatimce her iki tasarıdan ihtiva ettiği umumi ve hususi sistemleri burada tahlil etmek, tenkid etmek yerine, işin kanavasını izah etmek ve bu kanavanın içine giren sahalarda her iki teklifteki sistemlerin hangisinin iltifata değer olduğunu yüksek heyetin takdirine arz etmek için söz aldım.

Bu işin normal zamanda serbest bir prensibi vardır. Prensip şudur :

Mesken olsun, meskenden gayri olsun bir gayrimenkule malik olan bir vatandaş bu gayrimenkulünü, istediği kiracıya, istediği fiat ve müddetle vermekte ve mukavelede tesbit edilen müddetin hitamında tahliye ettirmekte serbesttir. Demek ki normal zamanlarda kaide olan esas, fiatta serbesti, tahliyede serbestidir. Normal olmayan zamanlarda ise, hem fiat takyidedilir, hem tahliyeler takyidedilir. Bu, bir esastır. Bugün diğer birçok memleketlerde bu takyidler mevcuttur ve devam etmektedir.

Gerek fiat ve gerekse tahliye bakımından memleketimizdeki iç duruma gelince; biz, 1939 da başlıyan İkinci Cihan Harbine girmedik ama bu harbin tesirleri, ktisadi tesirleri memleketimizde de hissedildiği içindir ki, 1940 da çıkan Millî Korunma Kanunu ile hem kiralari dondurduk, hem de tahliyeleri; muayyen istisnai sebeplere hasrederek dondurduk. Anormal zamanlarda anormal zamanların kanunlarını tatbik ettik.

İkinci Dünya Harbi bitince, 1947 senesinde hükümet, bu tarihten sonra inşa edilmiş olan gayrimenkullerdeki fiat ve tahliye bakımından devam eden bu anormal takyidin ve tahdidin

doğru olmadığını gördü ve çıkardığı kanunla normal zamandaki serbest rejimin esaslarını gayrimenkul meselesine intikal ettirdi. Şimdi 1947 den 1955 e kadar yapılmış olan ve bu kanun çıkıncaya kadar yapılacak olan bütün gayrimenkullerde ne kira tahdidi ve ne de tahliye tahdidi vardır. Bugün normal zamanda devam eden bir rejim kabul edilmiştir. Bu zamanda 1939 da takyidettiğimiz rejimi ne hale getirdik?. Mademki, 1947 den beri inşa edilenleri serbest hale getirdik; adalet o dur ki, tahliye imkânı tahdidedilsin, fakat 1939 da yaptırılmış olanlar fiat takyidi devam etmesin. Bunun için çıkardığımız kanunlarla bu kiraları da muayyen zamlarla serbest kiralara yaklaştırdık. Bu zam 1939 da donmuş kiralara yüzde 100, meskenden gayri binalara, dükkânlara yüzde 200 olmuştur. Görülüyor ki tahdit, tahliye bakımından devam etmiştir. 1939 daki kira rejimi bakımından takyit bu nispette devam etmiştir.

Hükümetin getirmiş olduğu kanun lâyihası, arkadaşımızın yaptıkları teklifler Muvakkat Encümenin üzerinde dikkat ve titizlikle çalışıp tedvin ettiği tasarı ne için Meclise getirilmiştir? Çünkü 1 . VI . 1955 tarihinden itibaren, 1947 den 1955 e kadar yapılan gayrimenkuller nasıl serbest kiraya tâbi ise, 1939 danberi takyidettiğimiz gayrimenkuller de 1 . VI . 1955 de normal zamanın serbest kira rejimine tâbi olacaktır. Burada iki endişe doğdu, bu kanunun yapılmasına sebep bu iki korkudur. Birinci korku; 1947 den 1955 yılında yapılan binalarda oturan ve serbest kira rejimine tâbi olan vatandaşların korkusudur. Bunlar haklı olarak diyorlar ki : Bugün içinde bulunduğumuz şartlar normal şartlar değildir, bütün iktisadi sektörlerde hakikaten hissedilir derecede bir fiyat yükselmesi vardır. 1947 den 1953 e kadar mâkul ve normal sayılan hadler, 1955 te gayrimenkullerde bir nevi ihtikâra kaçan bir kira mahiyetini almaktadır. Bu sene 200 lira kira veren bir kiracı, gelecek sene mal sahibinin 300 lira istemsinden ndişe etmektedir. O halde normal devir bitmiş, bu yeni yapılan binalarla anormal devir girmiştir. Eski yaptığımız tedbir ne idi?. Anormal devir için yaptığımız tedbir, kanun çıktığı zaman mer'i olan son kira mukavelesi dondurulmakta. 1955 serbest kiralardan kiracı olan vatandaş mal sahipleri tarafından fahiş bir kira talebi korkusu içinde kalmaması için kiracı ile mal sahibi arasındaki

fiyatı dondurmak lâzımdır. Bunun fazla yükselmesine hükümet olarak, Meclis olarak mâni olmak lâzımdır. Nasilki diğer şeylerde fiyat koyuyorsak bunu da aynı şekilde 1953 e göre değil 1955 kiralalarına göre fiyat koyup dondurmak lâzımdır. Bu anormal fiyat yükselmelerini bütün namuslu vatandaşların yaptığını kabul etmedik. Serbest kira rejimi kurmuşuzdur. Kiracı ev sahibi mutabık kalmışlardır. Bunları 1953 e ifrağ etmek, hüsnüniyet gösteren bütün mal sahiplerini kira karaborsacısı haline getirmek demektir ki, buna hakkımız yoktur arkadaşlar. Eğer kiracı kira olarak ödediği parayı bu dondurulmuş normal kiralardan daha fahiş görüyorsa, kanun süniyeti himaye etmeyeceğine göre, kiracının bu kirayı normal hadde indirtmesi mümkün olmalıdır. Bunu prensip olarak değil, istisnai bir hal olarak ve süniyetli mal sahiplerine tatbik edilmek kaydiyle böyle bir hüküm koymak kabildir. Bu bakımdan Muhtelit Encümenin ileri sürdüğü prensip, süniyet sahibi olan mal sahiplerini bu suretle ıslah etmiş olacaktır.

İkinci mühim mesele; kiraları 1955 te dondurmakla bir taraftan arsa spekülâsyonuna set çekeceğiz. Bilhassa görülmekte olan inşaat malzemesi karaborsasını normal ve mâkul hadlere indireceğiz.

Demek ki, 1947 - 1955 devresindeki normal ve serbest nizam, bu kanun çıktıktan sonra yine aynı vaziyette devam edecektir. Bunun da iki istisnası olacaktır. Birincisi, donmuş olan nizamda kiracıya fazla kira ödetenler mahkemeye verilirken, kiracının, hakkını ispat ederek bu farkı fiyatı iadeten alması, diğeri de, mal sahiplerinden hiç zam yapmamış olanlar varsa, bunların da bu farkı ayarlamaları şeklnide istisnai hüküm tedvin edilmelidir. Yani 1947 den 1955 yılına kadar hiçbir suretle fiyat yükseltmemiş olan mal sahiplerine bu donmuş nizama vâsıl olmak imkânını vermektir. Zaten bunların miktarı pek azdır. Kanaatimce sonuna kadar bir dondurma yapmamalıdır. Bu geçmişte 7 - 8 sene kadar yapılmış ve birçok mahzurları görülmüştür. Ben teklif yapıyorum, bu dondurma üç sene için yapılmalıdır. Üç sene sonra normal ve makul zamlar nazarı itibara alınmak şartıyla mal sahibi, kiracı nezdinde bir fiyat yükselmesi takibettiği takdirde, kiracı değil, mal sahibi mahkemeye giderek 1958 senesinde bir ayarlama fiyatı temin edebilmelidir. Bu da tamamen serbestiye götüre-

bilir. Hükümetin teklifi de bu suretle üç sene sonra tahakkuk edebilir.

Gelelim 1939 la 1947 arasında yapılan gayrimenkullerin durumuna : Bunlar bu zamana kadar gerek fiyat tahdidine, gerekse tahliye tahdidine tâbi olan gayrimenkullerdir. Bunlar için yapılacak şey, bu tahliye kaydının devam etmesidir. Ancak 1939 senesinden beri yaptığımız yüzde yüz ve yüzde iki yüz zamları, 1955 senesine kadar olan normal zammı telâfi etmelidir ki, ileride 1955 in normal rayicine gelebilmelidir.

Bugün şehirlerde ve kasabalarda fiyat farkları çok olduğu gibi aynı şehir ve kasabada muhtelif semtlerde de ayrı ayrı kira fiyatı alacak gayrimenkuller vardır. Yapılacak iş, 1939 kirasının geçmemesi, esas olmalıdır ve fakat 1939 kirasına yüzde üç yüz ve % 500 zamdan da fazla olmamalıdır. Bu teklifim bütün gayrimenkullere bu suretle 1955 te birbirinin iradına yakın bir seviyeye kavuşturmak suretiyle bir serbestî veriyor ve 3 sene sonra da mahkeme kararına bırakıyor.

Arkadaşlar, Hükümetin getirdiği tasarıda kiracıya büyük külfetler yüklenmektedir. Mal sahibiyle kira bedelinde anlaşamazlarsa kiracı olan vatandaş, mahkemeye müracaat edecek, teminat yatıracak, masraflar ödiyecek, neticede mahkeme ne takdir ederse o kirayı vermeye veya evi bu kadar masraftan sonra tahliyeye mecbur olacaktır. Bu suretle kiracı olan büyük bir zümre, haksız olarak külfetlerle karşılaştırıldığı gibi, yine işi pekçok olan mahkemelerimizi ziyadesiyle işgale sebebiyet verilmiş olmaktadır. Bu bakımdan kabulüne imkân yoktur.

Hükümet teklifinde serbest bırakma işi, her sene emsalini esas aldığı için, zaptedemediğimiz fiyatları, her sene kiracılara zam suretiyle istiyeceğiz demektir. Hükümet teklifinin doğru olan tarafı, beş sene müddetle takyidedilmesidir. Ben bu müddeti de 3 sene olarak teklif ediyorum. Son kira mukavelesini dondurmamak, üç sene sabit tutmak, üç sene sonra ev sahibi mahkemeye gidip fiyatını ayar ettirme yolunu kabul ediyorum.

Arkadaşlar, bu noktada fazla izahat vermeyim. Her iki tasarrufların da güzel tarafları olduğunu kabul etmekteyim, gerek ev sahibi ve gerekse kiracı münasebetlerini daha ahenkli, normal bir hale ifrağ edeceğinden dolayı, Karma Komisyon Reisi ve gerekse arkadaşları tek-

lifime iştirak ederlerse, tekliflerini geri alsınlar, retuş etmek suretiyle Yüksek Heyetinize arz etsinler, bu hususu yüksek takdirlerinize arz ediyorum.

REİS — Mehmet Hazer Bey, komisyon söz istiyor, usulen takaddüm edecektir, müsaade buyurmanızı rica edeceğim.

Komisyon, buyurun.

MAZBATA MUHARRİRİ PERTEV ARAT (İzmir) — Muhterem arkadaşlar, Selâhattin Toker arkadaşımızın yaptığı teklif; bâzı maddelere taallük eden hususu ortaya koymaktadır.

Bundan evvelki celsede yapılan teklifler; komisyonun teklifi mi münakaşa mevzuu olsun, yoksa hükümetin teklifi mi münakaşa mevzuu olsun? İdi. Arkadaşlarımız tarafından yapılan teklifler, elbetteki maddelere geçildiği zaman, maddelerin müzakeresi sırasında nazarı itibara alınacaktır.

Biz komisyon olarak, teklifi bulunan arkadaşlarımızın tekliflerine ve diğer milletvekilleri arkadaşlarımızdan gelecek tekliflere karşı büyük anlayış göstermekteyiz. Memleketin beklediği mükemmel bir eserin meydana gelmesi hususunda sizinle beraber çalışarak teferuata gitmeden, evvelâ komisyon raporunu mu yoksa hükümet lâyihasını mı müzakere edeceğiz? Bunu bir karara bağlamak icabetmektedir.

REİS — Mehmet Hazer.

MEHMET HAZER (Kars) — Muhterem arkadaşlar; huzurunuzda getirilen kira kanunu tasarrısı, Sayın Alpiskender arkadaşımızın kabul ettikleri nispet de de olsa, kiracılar nüfusun % 4 ünü de teşkil etse, bugün kiraya verilecek mecurlar % 4 ün dahi ihtiyacına yetmediği için hükümet ve Meclis buna bir çare aramaktadır. Binaenaleyh mevzu, kiraya verilecek binaların ihtiyaca yetmemesi esasına istinadediyor. Bu sebeple meselenin umumi esasları üzerinde kalarak encümen teklifinin mi veya hükümet tasarrısından mı, hangisinin kabul edilmesi lâzımgeldiği hakkında mütalâa arz edeceğim :

Hepiniz biliyorsunuz ki, kira meselesi hususi hukuka taallük eden ve serbest irade ile tâyin edilgen bir meseledir. Yalnız İkinci Cihan Harbinin çıkması dolayısıyla husule gelen fevkalâde hal karşısında kiralar diğer ihtiyaç maddeleri gibi tahdide tâbi tutulmuştur. Bir müddetten beri bâ-

zı serbestiye doğru atılan adımlara rağmen bugün varılan merhalede de yine bir sıkıntıya düşer olmakta ve yine bir tahdide gitmek ihtiyacı ile karşı karşıya bulunmaktayız. Çünkü evvelce de arz ettiğim veçhile arz, talep nispetinde değildir. Diğer taraftan büyük şehirlerde ve nüfusu müte-kâsif olan bâzı yerlerde arsa fiyatları ateş bahasına ve bâzı malzeme de karaborsa fiyatına satılmaktadır. Bundan başka kredi meselesi de lâyi-kiyle halledilmiş değildir. Binaenaleyh bugün içinde bulunduğumuz bu vaziyet karşısında yeni tedbirlere gitmek zarureti vardır. İşi ev sahipleri, mülk sahipleri bakımından tetkik edersek, bunların bir kısmı aradaki fiyat farkından haksız yere istifade ederek mülkiyet hakkını ihtikâr hududuna kadar götürmekten çekinmeyen kimselerdir. Bir kısmı ise malzeme fiyatlarının yüksekliği, arsa fiyatlarının pahalılığı dolayısıyla kirayı inşaat maliyetine çıkarmak isteyen hüsnüniyet sahibi insanlardır. Bir kısmı da geçimi kiraya verdiği gayrimenkulün iradına inhisar etmektedir.

İş kiracılar bakımından tahlil edilirse görülür ki, kiracıların bir kısmı dar ve mahdut gelirli kimselerdir. Bir kısmı da gelirini günün ihtiyaçlarına ve imkânlarına uydurabilen kimselerdir. Bunların bu umumi vaziyeti karşısında, yalnız kanuni tedbirlerle iktifa edilirse müspet bir neticeye varılamıyacağı tabiidir. Çünkü mevzu iktisat mevzuudur. Bu iktisat mevzuunun kendine göre kaideleri vardır. Hükümet inşaat malzemesini bollaştırmaz, krediyi bollaştırmaz, arsa spekülasyonunun önüne geçmezse bugünkü sıkıntıyı bertaraf edemez; alınacak kanuni tedbirler ne olursa olsun. Hükümetin tasarısını tetkik ettiğimiz zaman görürüz ki; hükümet beş senelik bir intikal devresi kabul ediyor. Bir emsale göre kiralarda serbestiyi kabul ediyor.

Muhterem arkadaşlar; bu beş senelik müddetin niçin vaz'edildiği hakkında esbabı mucibede sarıh veya zımnî bir kayıt yok. Acaba hükümet 11 nei Devre Büyük Millet Meclisini de böyle bir sıkıntı ile karşı karşıya kalacağını mı işaret etmek istiyor. Eğer hal böyle ise biz tedbirlerimizi daha etraflı, daha katî esasa istinad ettirmek mecburiyetindeyiz.

Serbestî elbette ki, arzu olunan, arz ve talep kaidesine uyması itibarıyla hepimizin istediği bir sistemdir. Fakat arz ettiğim gibi, içinde yaşadığımız şartlar, normal şartlar değildir.

Arsa fiyatları, malzeme fiyatları normal seviyeye varmıştır. Diğer taraftan Millî Korunma Kanununun fevkalâde hallere taallük eden hükümleri henüz mer'idir. Bu vaziyet karşısında normal zamanların icaplarına gitmekte bir fayda ve isabet görülemez. Hükümet tasarısında bir mikyas mahiyetinde ileri sürülen emsal ise müphem ve hangi esaslara, hangi sebeplere istinad ettiği bilinmeyen bir usuldür. Malûmu âliniz mikyas olacak şeyler sarıh, malûm şeyler olmalıdır. Hükümet bu tasarıda bu mikyasın bina kiralari ve iradı gayrisâfîler olduğunu söylememekte, ilmî metodlarla yeni bir esasa göre tesbit edilip tatbik edileceğine dair bir işarette bulunmamaktadır. Binaenaleyh mikyas olarak kabul ettiği şey müphem ve bugünkü şartlara göre de kendisinden istifade edilmesi imkânı olmayan ve hemen hemen tesbiti de mümkün olmayan bir husustur. Hükümet getirdiği tasarıda bize ne maddî sıkıntıların giderileceğini ne de Millî Korunma Kanununun fevkalâde hale taallük eden hükmünün lâğvedildiğini veya edileceğini ifade etmiyor.

Encümen tasarısına gelince : Encümen tasarısı da tahdidi esas almıştır. Fakat tahdit, geçmiş yıllardaki kiralar esas tutularak ve dondurularak mütaakıp yıllarda ona uydurulmak suretiyle bir çare bulmak yoluna gidilmektedir. Bu, evvelâ müktesep hakları ihlâl eden bir netice doğuracaktır.

Diğer taraftan serbest mukavelename ile akit yapmış olan hüsnüniyet sahiplerini ızzar edecektir.

Gayrimenkullerde takyidi, bâzı arkadaşlar anayasaya muhalif kabul ettiler. Fakat menkul de bir mülkiyettir ve menkulde birçok takyitler yapılmaktadır. Bir şoför otomobilini istediği gibi kullanamamaktadır. Kullanma şeklini hükümet tâyin etmektedir. Bir tüccarın emtiası yine öyledir. Hattâ faize verilmiş küçük mevduatın faizi de tahdidedilmiştir. Bunların hepsi de birer mülkiyettir. Birisi gayrimenkul, diğeri menkul mülkiyettir. Binaenaleyh zaruretlerin icabı olarak gerek menkul ve gerekse gayrimenkullerde tahditler yapılmaktadır. Onun için gayrimenkulleri de bu tahditlerden istisna etmek hakkaniyet prensiplerine uymaz. Bugün için alınacak tedbirler şüphe yok ki, muvakkat tedbirlerdir, arzuladığımız tedbirler

değildir. Arzuladığımız tahdidin, şartları tahaddüs ettiği takdirde kaldırılmasıdır.

Encümen teklifinde 1939 kiralari için otomatik bir sistem kabul edilmektedir. Bu da mahzurludur. Çünkü, her hangi bir nispet üzerinde t \acute{a} yin edilmiş miktarlar yürürlükte olan kira miktarından daha az ise kararlaştırılmış kira akitlerini de ihlâl edecek ve birtakım ihtilâflara yol açacak mahiyettedir. Netice olarak, bir tahdide gidilmesi doğru olacağı, fakat bu tahdidin 1953 kiralariını esas alarak makabline teşmil edilerek değil, son yılın kiralariını esas alarak ve iktisadi tedbirle de destekliyerek hükümet bilhassa bunu yapmalıdır. Son yılın kiralari durdurulmalı, emsal sayılacak binalar için de yine hükümet tedbirler almalı, mntaka, mntaka, mahal mahal iradı gayrisâfileri veya kiralari tesbit edip kayıtlari tutulmalı; ihtilâf halinde de bundan istifade edilmelidir. Ve bu suretle 1939 kiralari da halen cari olan kiralariın seviyesine çıkarılmış olur. Aradan o farklı kademeli vaziyet de kalkmış olur. Heyeti umumiyesi bugünün şartlariına ve bugünün vardığı âzami seviyede tutulmuş olur.

Konuşmaların umumi esaslariına istinadetiğim için teferruata girmiyorum. Komisyon teklifi, yani tahdit esası kabul edilirse Yüksek Meclis mâkul bir formül bulur.

Mâruzatım şimdilik bundan ibarettir.

REİS — Hasan Erdoğan, buyurun.

HASAN ERDOĞAN (Kars) — Muhterem arkadaşlar; huzurunuzda getirilen kanun teklifi, şehirlerde oturan vatandaşların gerek kiracı, gerek mal sahibi olarak, 3/4 nü alâkadar etmektedir. Böyle olduğu için, memleket efkârı umumiyesinin alâkadar olduğu bir mevzudur. Benim gibi sizler de kiracılar ve mal sahiplerinden şüphesiz muhtelif talepler almaktasınız. Şahsına bu şekilde talepler olmaktadır. Bu mektuplardan iki tarafın da halinden memnun olmadığı müşahede edilmektedir. Kiracılar hallerinden memnun değildirlen, kiralari serbest bırakılırsa, % 30 - 500 zam yapılırsa halimiz nasıl olacak demekteldirlen. Mal sahipleri de; benim mülkümdür, istediğim gibi tasarruf ederim, istediğim şekilde kiraya verebilirim, demokrasi var, hürriyet var, diyerek günün mevzularından menfaatlenmeye çalışmakteldirlen. Mecliste konuşan hatip arkadaşların bir

kısmı kiralariın serbest bırakılmasını, bir kısmı da tahdidedilmesini müdafaa etmektedirler. Bugün kira mevzuu memleketimizde artık sosyal bir dâva olmuştur. Alelâde bir kiracı, mal sahibi dâvasından çıkmış, bütün memleketin bünyesini alâkadar eden, hayat şartlariına, hattâ hayat pahalılığına, aile refahına, saadetine, geçimine dahi tesir eden bir durum almıştır. Bugün bir memur tasavvur edelim; içtimali vaziyeti dolayısıyla Ankara'da 3 odalı bir evde oturmaktadır. Ayda 200 lira da kira parası vermektedir. Tabii 200 liradan fazlaya oturamaz. Eline 400 lira geçiyor. Şu halde eline geçen paranın % 50 si ev kirasına, elli lirası da elektrik, havagazı ve sair masraflara çıkarıldığı takdirde eline 150 lira kalıyor. Bu para ile çocuğunu mektebe gönderecek, giydirecek ve ailesinin iâşesini temin edecek. Eğer dürüst bir insansa cemiyet haaytında bugünkü yerini alamıyacaktır. Kendini kötü yollara sürükleyecek bir âkibetle karşı karşıya kalacaktır. Hattâ bugün sırf ev kirası dolayısıyla birçok ailelerin yıkılmakta olduğu, hattâ ahlâk düşüklüğünün dahi ilerlemiş olduğu hakikat olan bir şeydir. Evinin geçimini, zaruri ihtiyaçlariını temin etmek için kendisini bu yola sevk etmiş olanlar vardır.

25 seneden bu yana Türk ailesinde bir değişiklik olmuştur. Eski Türk ailesi, malûmunuz olduğu üzere, oğlu, gelini, kızı, damadı ile birlikte oturur ve hattâ bir evde kardeşler bile beraber ikamet ederlerdi. Fakat bugün modern telâkkiler hâkim olduğu için eylenen oğul ayrı ev ve evlenen kız ayrı ev açmak mecburiyetindedir. Bundan dolayı da eve olan ihtiyaç son derecede artmıştır. Başta Ankara olmak üzere birçok şehirlerimizde uzun zamandan beri ev buhranı kendisini göstermektedir. Ankara'nın yeni kurulmuş bir merkez olması, birtakım mektep, üniversite ve sairenin burada toplanmış bulunması gibi sebepler Ankara'da bu buhranın sebepleridir.

Bu mevzularla zamanınızı aldığım için özür dilerim. Ben mevzuu teferruatıyla izah etmek istedim. Bu kira meselesi memleketin büyük içtimali bir dâvası halini almıştır. Onun için biz bu kanuni durumu böyle gelişigüzel tetkik edip çıkaramayız. Eğer esaslı bir şekilde tetkik edip çıkarmazsak, bir veya iki sene sonra yine

tadil etmek mecburiyetinde kalırız. Onun için ömrü çok kısa olur.

Bu itibarla gerek hükümet tasarısında ve gerek geçici komisyon tasarısındaki noksanlıkların izalesi lâzımdır. Hükümet beş sene sonra serbest bırakılmasını, komisyon ise muayyen miktarda zam esasını kabul ederek tahdit etmiştir. Fakat bu zammın esasında gerek 1939 dan bu yana olsun, gerek 1947 den 1953 e kadar olsun esaslı bir ölçü yoktur. Bunun nevinin ve zamanının tâ 1939 dan beri bulunmayışı, bu ihtiyaç görüldüğü zaman vaktinde bunun esaslı bir ölçüye vurulmayışı bugünkü ihtiyaçları ve zaruretleri doğurmuştur. Bunun zamanında modern memleketlerden misaller ve ölçüler alınarak halledilmesi gerekirdi. Nitekim evvelce kanunen hükümler yavaş yavaş ihtiyacı karşılamaz olmuş ve âdeta karaborsacıların ve bu işten faydalanmak isteyen kimselerin eline geçmiştir.

Hükümet tasarısının gerekçesinde şöyle bir fıkra var : «Filhakika, kiralarda tahditli ve kademeli bir tezâyüde gidilmesi, kiranın gayrimenkulün kıymeti, mesahası veya mevkii ile mütenasiben tesbiti veya benzeri birtakım usullere başvurulması da mümkün görülmüş ve hattâ Büyük Millet Meclisi âzalarından bâzıları tarafından teklif olunmuş ise de bu nevi tedbirlerin istenilen müessiriyeti temin edemeyecekleri ve tatbikatta yenilmesi imkânsız müşkilâta yol açacağı anlaşılacakla mevzuun lâyihada derpiş edilen şekilde tanzimi muvafık bulunmuştur»

Burada hükümet bu esasları kabul etmekle beraber bunun tatbikatta zorluklar ihdas edeceğine ve tatbik olunamayacağını söylüyor.

Benim şahsan izah edeceğim nokta ve esaslar da bunlar olacaktır.

Bugün kiralıyan veya malını kiraya veren mülkünü, mevkiini kıymetini, mesahasını bilmelidir. Bunun esası kabul edildikten sonra mevcut günlüğün büyük bir kısmı kendiliğinden halledilmiş olur.

Meselâ Ankara'da, şu semtte kiralalar şu kadardır, bu semtte şu olacaktır, burada oturan şu zammı verecektir, mevkiine göre tâyin edilecek kiralalar dolayısıyla kiralayana kendi menfaatına en uygun olanı seçecektir.

İstanbul'da 1939 dan önce 25 lira olan bir ev, Ankara'da o tarihte 90 lira idi. Bugün komisyonun teklif ettiği şekil kabul edilecek olursa yani % 300 zam yapılması kabul edilecek

olursa İstanbul'daki 25 liralık ev 100 lira, fakat aynı şekildeki ev Ankara'da 400 lira olacak.

Sonra beeldiyelerce teşkil edilecek komisyonlarla bu iş esaslı tetkik edilerek, gerek ev ve gerekse yazıhane olarak kullanılacak yerlerin mevkii, mesahaları tâyin edilebilir, mal sahibi ve kiracı bilebilir ve hükümet her beş sene bir defa bu esaslar üzerinde gereken tadilatı yapabilir. Bu ölçü esas ittihaz edilirse bugün şikâyet mevzuu olarak duran mühim şeyler ortada kalmaz. Aksi halde daha az kira aldığı halde kontratı fazla yapmış, gayrimeşru şekilde iş yapan bir mal sahibi bugün haklı duruma geçecek, ve hakikaten bâzı mal sahipleri de müşkül durumda kalacaklardır. İşin esastan halledilmesi ve bu yönlerden tetkik edilmesi için bir esasa bağlanması gerekir.

Kiralaların tamamen serbest bırakılması doğru bir şey olmayacaktır. Mesele bir arz ve talep işidir, serbest bırakıldığı takdirde kiracı olan vatandaşlar istedikleri bir mülkü bulamayacaklardır ve bulduklarını mecburen tutacaklardır ve mal sahiplerinin dediklerine, arzularına uyaçacaklardır. Nitekim arsaların fiyatının artışı da son zamanlarda meskenlerin serbest bırakılmasından ileri gelmektedir. Meselâ, 1949 senesinde meskeni olmıyan şahıslar için Ankara'da ev yapmak imkânlarını belediye aramış ve Yeni Mahalle kurulması için tasarılar hazırlamıştır. Buradaki arsalar (Ayda 130 kuruş taksit ile) 120 - 150 liraya verilmiştir. Fakat bugün Yeni Mahalledeki bir evlik arsa 10 bin liradır. Bu da kontrolsuzluk ve işin gelişigüzel bırakılmasındandır. Bu işle alâkadar olan, bilhassa arsa spekülasyonu yapan muhtelif şahıslar vardır. Arsa fiyatlarının pahalılaşması dolayısıyla ev kiralarına intikal etmekte ve ev kiralaları alabildiğine pahalılaşmaktadır. İnşaat malzemesi ve işçi ücretleri de buna zammedilirse, inşaatın ne kadar pahalıya çıktığı anlaşılır. Ticaret kasdıyle inşaat yapan birçok mal sahipleri kısa bir zamanda kiracının sırtından bunu çıkarmak istediği içindir ki bu iş alabildiğine yürümektedir.

Eğer hükümet tasarısı kabul edilir de kiralalar serbest bırakılırsa bu şekilde çalışan şahısların gayeleri tahakkuk etmiş olacak ve muayyen bir para ile geçinen kiracı vatandaşlar çok müşkül bir duruma düşeceklerdir.

Şayet komisyon, kiralanacak yerin mesahasına, mevkiine, kıymetine göre yeniden bir ta-

sarı hazırlamıyacaksa komisyon tasarısının hükümet tasarısına tercih edilmesinin büyük vatan­daş kütlesini daha çok memnun edeceği kanaatindeyim. (Alkışlar)

Karar sizindir.

REİS — Müfit Erkuyumcu.

MÜFİT ERKUYUMCU (Bursa) — Muhterem arkadaşlar, çok mühim, hakikaten halli müşkül bir memleket dâvası karşısındayız. Bir tarafta ağır hayat şartlarından şikâyet eden, mallarını diledikleri gibi tasarruf edemediklerinden bahseden mal sahipleri var. Öbür tarafta mal sahiplerinin âdeta doymak bilmiyen ihtiraslarından feryat eden çoluk çocuğu ile sokağa atılmak endişesiyle kıvranan mühim bir kiracı kitlesi var. Bu iki vatandaş zümresinin menfaatları tamamen birbirlerine zıt durumdadır. Millî Korunma Kanununu kaldırmak istersiniz kiracılar feryat eder, devam ettirmek istersiniz bu sefer mal sahipleri feryat eder. Bu durum karşısında Büyük Meclisin bu mevzuu hassasiyetle ele almasını, uzun boylu incelemesini ariz âmik tetkik ettikten sonra bir neticeye varmasını bilhassa rica ederim. Alelacele, uzun boylu tetkik etmeden vereceğiniz bir karar bundan evvelki kanunların akibetine uğramaya mahkûm olacaktır.

Bu mukaddemeyi yaptıktan sonra bendeniz şuna temas edeceğim; Millî Korunma Kanununun tedvin edildiği seneler içindeki fevkalâde şartlar zâil olmuş mudur? Mesken buhranı ortadan kalkmış mıdır? Biz bilhassa bu nokta üzerinde durarak imali fikretmek mecburiyetindeyiz.

Arkadaşlar; bâzı arkadaşlar mesken buhranının kalktığından bahsettiler: Bu katiyen doğru değildir. Filhakika son senelerde bir hayli inşaat yapılmıştır. Fakat yapılan bu inşaat ihtiyacı karşılamaktan çok uzaktır. Yapılan binalar da yüksek fiyatla kiraya verildiği için hakiki ihtiyaç sahibi olan vatandaşlar bu binalardan istifade edememektedirler. Mesken buhranı demek, ev yokluğu demek değildir. Her vatandaşın kesesine uygun ev temin edememesi demektir. Yapılan birçok gayrimenkuller, apartmanlar boş kaldıktan sonra, vatandaşlar bunlardan istifade etmedikten sonra mesken buhranı yok denemez. İstanbul'da Zeytinburnu'ndan geçen arkadaşlarımız... görmüşler-

dir, oradaki vâsi arazi adedi binleri geçen gece kondu evleriyle dolmuştur. Bunu doğuran mesken buhranıdır. Eğer mesken buhranı olmasa idi vatandaş gece kondu evlerinde ışksız, susuz, lâğımsız, ağır ve gayrisihhi hayat şartları içinde yaşamak zorunu hissetmezdi. Demek oluyor ki hakikaten mesken buhranı zâil olmuş değildir; devam etmektedir. Şu halde fevkalâde haller değişmediğine, mesken buhranı devam ettiğine göre Millî Korunma Kanunu hükümlerini kaldırmamız doğru olamaz. Buna mukabil mal sahiplerinin de haklarını kısmen teslim etmek icabeder. Mevcut hayat pahalılığı ve ağır hayat şartları içerisinde, tasavvur edelim ki bir vatandaş mahının geliri ile yaşamaktadır, bu vatandaş eski kirayı almağa icbar etmek düpedüz adaletsizliktir. Bu bakımdan bunun ortalama bir formülünü bulmak bu işi gerek kiracı kitlesini ve gerekse mal sahibi kitlesini mümkün merteye memnun edecek şekilde halletmek mecburiyetindeyiz. Ortada birçok teklifler ve tasarılar var. Fakat bundan evvelki müzakerelerde görüyorum, Büyük Meclis iki tasarı üzerinde durmaktadır. Birisi Hükümet teklifidir. Diğeri Karma Komisyonun hazırladığı metindir.

Hükümet teklifi kiralari serbest bırakmakta fakat kiracı ile mal sahibinin ihtilâfa düşmeleri halinde kirayı mahkemenin ehli­vukufa tesbit ettirmesi esasına istinadetmektedir.

Muhterem arkadaşlar hükümet tasarısındaki bu, kirayı ehli­vukufa tesbit ettirmek esasını gayet sakattır, tehlikelidir. Vatandaşları mağdur edecek şekildedir. Sebebini arz edeyim :

Bendeniz yirmi sene naçizane hâkimlik yapmış bir arkadaşımım. Birçok ehli­vukuf tâyin ettim ve dinledim. Bizdeki ehli­vukuf müessesesi çok tehlikelidir. Ve suiistimale müsaittir. Ehli­vukuf ile her hangi bir temas maalesef temas eden lehine dâvanın kazanılmasına müncer olabilir.

Sonra ehli­vukufun elinde muayyen bir kıstas yoktur. Emsal rayiç dediğimiz kıstaslar düşünceye ve şahsa göre değişir. Ehli­vukufun şöyle bir takdiri kendi zaviyesinden yerinde olabilir. Fakat hakikatta düşüncesi yerinde olmaya bilirdi.

Sonra emsal denilen nispet şahsa göre de değişebilir. Bir misal vereyim; meselâ Beyoğlundaki büyük mağazalar var, bu mağazaları Ban-

kalar senede 50 bin lira gibi büyük bir para vererek kiralamaktadırlar. Bankalar bu mağazaları senede elli bin liraya tuttu diye bu miktarı diğer mağazalar için emsal almağa imkân yoktur. Çünkü bankanın vereceği paraya başka müşteri zuhur etmez. Bu bakımdan emsel denilen şey daima elâstiki, daima suiistimale müsait bir şeydir. Onun için emsal rayiç üzerinde durulmaması doğru olacaktır.

Sonra ihtilâf vukuunda iş mahkemelere intikal edecektir. Bu keyfiyet üzerinde de esaslî olarak durmak icabeder kanaatindeyim. Mesele İstanbul sulh mahkemelerine senede 10 - 15 bin dâva gelmektedir. Eğer gayrimenkul ihtilâfında kirayı takdir esasını bir vazife olarak mahkemelere yükliyecek olursak mahkemelerin işi en aşağı on misli artacaktır. Bugün mahkemeler mevcut dâvaları rüüyete kifayet etmezken, acele olarak halli lâzımgelen bu dâvaların altından nasıl kalkar? Onun için bu nispet esasî da pratik değildir. Ve mevcut mahkemelerimiz de mecurların kira miktarlarını tesbit etmeye bugünkü mahkemelerin azlığı dolayısıyla imkân yoktur.

Şu halde hükümet tasarısı bu noktadan da kabule şayan olmamak gerektir. Karma Komisyon tasarısına gelince: Karma Komisyon tasarısında eski gayrimenkullerin kiralarna bir miktar zam yapılması, yenilerinin dondurulması esasî kabul edilmiştir. Naçiz kanaatime göre bu komisyon raporunda da ıslâha muhtaç birçok noktalar olmakla beraber Karma Komisyon raporu hükümet tasarısından daha pratik ve daha müspet netice verecek durumdadır. Bir kere vatandaşı mahkemeye sevk etmek külfetinden uzak tutmaktadır. Saniyen son senelerin kiralarnı serbest bırakan 6084 sayılı Kanunun menfi tatbikatından ilham alarak hazırlanmıştır. Arkadaşlar biliyorsunuz, geçen devre için de biz 6084 sayılı Kanunla boşalan gayrimenkul kiralarnı serbest bıraktık bunda ümidimiz şu idi: Serbestî halinde arz ve talep kaidesi cereyan edecek ve gayrimenkuller boşaldıkça rayiç göre bir fiyat ayarlaması olacaktır ve normal vaziyet kendiliğinden teessüs edecektir. Fakat 1,5 senelik tatbikat şunu göstermiştir ki, kiralarnı serbest bırakmak kiracıların aleyhine olmuştur, bütün gayrimenkullerin fiyatları eskisine nazaran % 100 - 200 nispetinde tereffül kaydetmiştir. Bunları inkâr etme-

ye imkân yoktur. Kiracı mülkiyet hakkını suiistimal eden bâzı gayrimenkul sahiplerinin taleplerinden bizar olunmuştur ve çok müşkül duruma düşülmüştür. Bu durum karşısında kiraların serbest bırakılmasının, tatbikatta daha fena neticeler vereceği aşikârdır. Önümüzde gayet sarîh bir örnek var. Bu örnek, 6084 sayılı Kanunun tatbikinin çok menfi bir netice vermiş olmasıdır. Kiraların serbest bırakılması işi halletmiyecek, vatandaşların şikâyetlerini artıracak ve bu devrede olduğu gibi belki gelecek sene de çıkaracağımız kanunun tadili hakkında belki 10 - 20 teklifle karşı karşıya kalacağımız muhakkaktır. Bu işi pratik bir şekilde halleden Karma Komisyon raporudur. Bu rapor müzakereye esas tutulmalıdır. Bunun aksak tarafları vardır, maddelerin müzakeresi sırasında arz edeceğim. Bilhassa tenkid mevzuu olan hususlardan birincisi; dondurmanın 1953 rayiçî üzerinden yapılmasıdır. Kiranın serbest bırakılmasından istifade eden vatandaşların serbestî, akit esaslarına göre yapmış oldukları kira mukavelelerinin bâtil sayılması, mukaveleye istinaden alınan ve verilen paralardan istirdat, takası gibi muameleler mevzuatla kabili telif hükümler değildir. Bunların Meclis olarak mâkul bir şekle ifrağ edilmesi için verilecek takrirleri nazarı itibara alacak olursak günün ihtiyaçlarına en uygun, en realist şekli bulmuş ve ihtiyaca cevap veren bir kanun çıkarmış oluruz. Tabii takdir Büyük Meclisindir.

REİS — Sinan Tekelioğlu.

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Arkadaşlar; en mühim bir kanunu müzakere ediyoruz. Bu kanundan faydalanacak ev sahipleri kadar, çok zarar görececek mühim bir kitle de mevcuttur. Onun için, şayet biz bu kanunu yaparken Anayasanın hürriyet esasına dayanarak kiralarnı serbest bırakmak istersek, hürriyetin de hudutlarını da çizmek mecburiyetinde olduğumuzu bilmeliyiz. Her hangi şekil kabul edilirse edilsin orta yerde çok mağdur olacaklar memurlar, işçiler, emekliler ve az gelirlî vatandaşlardır. Bugün maasının yarısını ev kirası olarak veren ve ayda 150 lira maaş alan bir memur, ev kiralarnı serbest bırakıldığı takdirde, ailesi efradı ile birlikte aç kalmak durumuna düşecektir. Ben arzu ederdim ki, hükümet bu kanunla beraber memur maaşlarına zam yapan veya ikramiyelerini 2 - 3 misli ar-

tırarak onların durumunu da ıslah yolunu düşünmüş olmalıydı. Biz bu zam ve ikramiye kanunu sona erinceye kadar Meclis tatile girecektir. Ve biz de çok yorulduğumuz için altı ay istirahata geçeceğiz. Fakat bu altı ay zarfında bu zammedilen kiralarla memur ve dar gelirlilerin hali ne olacak? Hükümetin elbette bu ciheti nazarı itibara alması icabeder. Süratle memurların maaş durumlarının ıslahı lâzımgelir. Binaenaleyh bir an önce Meclisin tatilinden evvel o kanunun da çıkması lâzımdır. Yok, eğer hükümet nazarı itibara almazsa biz mebus olarak böyle bir kanun teklifinde bulunabiliriz. Fakat ben bu kanunu bir an önce hükümetin getireceğini zan ve ümidetmekteyim. Çünkü orta yerde mühim bir yara var bu yarayı sarmak ve tedavi etmek Meclisin vazifesi olmakla beraber bunu en evvel düşünmesi icabeden makamın da hükümet olduğu için üç ikramiyeyle ilâveten daha üç ikramiye daha vermesi icabedeceği kanaatindeyim. Arkadaşlar; esasen elimizdeki teklif de 3 - 4 şekil nazarı itibara alınmıştır. Biri serbestî, biri kısmen tahdit ve kısmen de dondurmalı yahut durdurmalı şekil var. Kısmen de gayrimenkulün kıymetlerine göre kira vermek var. Benim kanaatime göre mesele tavazuh etmiştir, onun için çok konuşmıyacağım. Eğer hükümetin teklifini kabul edecek olursak Meclis kapısının önu sırtına çadırını yükliyen birçok insanlarla dolacaktır. Onun için hükümet teklifini kim yapmışsa her halde ev sahibidir. Ben hem ev sahibiyim hem de kiracıyım. Yalnız ev sahiplerini düşünmek lâzımgelmez. Ev sahipleri mahduttur. Fakat memleketin yüzde 90 ı kiracıdır. Onları düşünmek mecburiyetindeyiz. Bilhassa memurları, işçileri, emekli, dul ve yetimleri, sanatkârları düşünmemiz lâzımdır. Bunları behemehal hükümet düşünmeli zam veya munzam ikramiye kanunu getirerek bunların vaziyetlerine melhem olmalıdır.

Benim kanaatime göre en iyi şekil Karma Komisyonunun getirdiği şekildir. Onun da tadile ihtiyacı olan yerleri vardır. 60 lirayı 3 misli artırıncı 240 lira olur. Bunu dar gelirli bir adam nasıl ödiyecektir, zaten eline geçen para bundan çok daha azdır. Bunun nispetini düşünmek iktiza eder.

Sonra 1947 den sonraki kiralara da biraz vişneli dondurma yapmak iktiza eder. Mâruzatım bundan ibarettir. Rey ve karar Büyük Meclisindir.

MUVAKKAT ENCÜMEN REİSİ HALİL İMRE (Sivas) — Muhterem arkadaşlarım, iyiyi ve doğruyu arıyan bir heyetin komisyonu olarak mevzuun aydınlanmasına hizmet etmek ihtiyacıyla söz almış bulunuyorum.

Bu kanunun bir celse evvelki konuşmaları havasına yeniden intibak edebilmek için bu kanunun Muvakkat Komisyon raporunda da arz edildiği gibi, 6084 sayılı Kanun tedvininde hâkim olan ruh haleti ve o günün iktisadi ve içtimai hali bilmek lâzımdır. Bu hal ne idi? O zaman vâzın kanun 12 Mayıs 1953 te mal sahibi ve kiracı münasebetlerinin şayanı imtisal ve nasfetle cereyan ettiğini hükmen ve kanunen tesbit etmiş ve artık 14 seneden beri devam eden bir tahdit rejiminden vazgeçmeye karar vermiş olduğu için bu 1953 tarihi, raporumuzda sık sık zikredilmektedir. O tarih, mevcut kira mukaveleneleri ve tediyelerde nasfet kanunla teyidedildiği tarih olduğu için raporumuzda sık sık zikrettik. Ve onun içindir ki, bu tarihi, kanunun ana ruhu olarak kabul ettik. Ondan sonra ne oldu arkadaşlar?. Dün arz ettiğim gibi, dört arkadaş teklif verdi, şayanı dikkattir, bir arkadaş, sözlü soru verdi, beşinci teklif, hükümet teklifi olarak geldi. Bu noktayı bilhassa dikkatinize arz etmek isterim. Bütün bu teklifleri Muvakkat Komisyona tetkik etmek üzere vazife olarak tevdi ettiniz. Bu beş tasarıyı çok titiz bir dikkatle inceledik, ondan sonra birbirine yaklaşan, birbirinden uzaklaşan noktalarını inceden inceye tetkik ettik. Gördüğümüz noktalar şu oldu; dört milletvekili arkadaşımızın teklifleri tahdidi tazammun eder mahiyette tekliflerdi. Yalnız hükümet tasarısı serbestiyi istihdaf eder bir teklif getirmiştir.

Elbette arkadaşlar, biz hangisine imtisal edeceğimizi, demin arz ettiğim hükümlerin birbirleriyle olan münasebetleri bakımından tetkik ettikten sonra evvelâ Ahmet Gürkan arkadaşımızın dediği gibi, komisyonu bir müddet umumi efkâra karşı ve muhterem heyetinize karşı mütereddit gibi gösteren çalışmalarımız şu istikamette inkişaf ediyordu. Kiranın en âdil seviyesi, elbette gayrimenkulün inşa bedeli ve maliyeti ile mütenasip bir kira olması lâzımgeliyordu. Bunun üzerinde ara kararları aldık. Bu ara kararlar umumi efkâra intikal etti.

Bundan sonra kiranın gayrimenkulün kıymetine ve iradına nispet edilmesinin imkânlarını,

Teknik Üniversiteden, Mimarlık Akademisinden, Mühendis ve Mimarlar Birliğinden ve muhterem Meclisinizin fen mensubu arkadaşlarımızla teker teker yazı ile sorduk, bizi tenvir etme'lerini rica ettik. Aldığımız cevaplar, maalesef bir kiranın gayrimenkulün kıymet ve iradına nispet kaydetmesi esbabının bir kanun metnine aşmasının tatbikatta müşkülâtı tevlidedeceğini anladığımız için biz, en ideal bir tedbir olacak olan kanaatimizi muhafaza ederek uzunca çalışmalardan bizzarure vazgeçmiş olduk. İşte bizi mütereddit gibi gösteren, yine, hakikati, doğruyu aramak bahsindeki gayretimizdir.

Muhterem arkadaşlar, birçok arkadaşlarım, bilhassa hukukçu arkadaşlarım meselenin hukuki bünyesi üzerinde meşgul oldular. Sarahaten ifade ederim ki, bütün hukukçu arkadaşlarıma dehalet ve iltica ederek arz ve ifade ederim ki, katiyen tasarımızın hukuka aykırı hiçbir tarafı yoktur. Millî Korunma Kanunu yaşamaktadır, hayatı devam etmektedir, onun hükümlerinden Devlet dairelerinde istifadeye devam olunmaktadır. Kaldı ki, mülkiyet hakkının dahi istimalinin kanunen tahdidedilmesinin mümkün olacağını, yine Anayasayı tetkik eden arkadaşlarımız pekâlâ bilirler. Meselenin Anayasa hukukuna taallük eden kısmında Anayasaya sırt çeviren bir cihetin mevcut olmadığını bir daha huzurunuzda işaret ve teyid etmek isterim arkadaşlar.

6084 sayılı Kanununun bir serbest rejim tâyin ettiğini, hattâ bir adım daha ileri giderek getirdiğini söyleyen arkadaşlar bunun bir nevi mütesep hak olduğunu ifade ediyorlar böyle bir şey yoktur arkadaşlar. Bir hukuk nizamında, bir hukuk kaidesinin ref'edilmesi o kaidenin yeniden ifade edilmesini icabettirecek bir kaide yoktur. Bir kanun ilga edilebilir. Yeni tedbirlere ihtiyaç olduğu vakit aynı neviden tedbirlere tekrar başvurmak pekâlâ hukukan mümkündür.

İstitraden şunu arz edeyim; 6084 sayılı Kanunda dereceli bir intikalle müdafaasını yapan bir arkadaşımızım. O zaman da Hükümetten rica etmiştik; demiştik ki; bu saha, bu neviden acele kanunlarla tanzim edilebilecek bir saha değildir. Rica ederiz; bu intikal devresinde bu sahayı iyi tetkik edin ve hukuk sistemimizle ahenkli yeni kanunlar, yeni kaideler getirin, zabıtlarda mevcuttur, ricalarımız vardır. Arkadaşlardan hiç kimse, bu sahanın hakiki surette tanzimi, müstakar olarak tanzimi ancak Borçlar Kanunu

hükümlerinde, Ticaret Kanunu hükümlerinde yapılacak ıslahat ile mümkün olacağına temas etmedi. Biz bunu bilmiyor muyuz? Biliyoruz. Fakat bu, hukuk sahasıdır. Yine rica ediyorum, temenni ediyorum ki, hükümet yakın bir âtide bunu ele alsın.

Kira meselesinin ticari mülkiyete taallük eden kısmını, (propriété commerciale) nı ticaret hukukunda tanzim etmek lâzımdır. Biz hükümetten rica ediyoruz, bu sahada hakiki çalışmaların bu istikamette olması lâzımdır.

Muhterem arkadaşlarım; teklifimizin iktisadiliği bakımından da konuşan arkadaşlarımız oldu. Arkadaşlar, evvelâ şunu arz edeyim ki, bu mevzu sadece, sırf iktisat, ekonomi pür meselesi değildir. Bu, bir sosyal iktisat meselesidir. Sosyal iktisat meselesi olarak bir tedbir ve bir anlayışla bunu kanuna vaz'etmek lâzımdır. Bir ekonomik endişe ile bir memleketin imar ve ihyası dâvasını başkaca iktisadi fikirler üzerinde tevakkuf etmeden sadece dar gelirli vatandaşların tediyeye gücünden beklemek katiyen doğru bir hareket değildir. (Bravo sesleri, alkışlar)

Arkadaşlar, gayrimenkul, menkulle kıyas edilemez. Bir yerde bir şeker sıkıntısı olabilir, memleketin bir bölgesinde ve toptan bütün memlekette bir maddeye ihtiyaç şiddetle hissedilir ve o anda bulunamaz, fakat oraya o ihtiyaç maddesini nispi bir şekilde de olsa gönderip tevzi etmekle sıkıntı bertaraf edilebilir. Fakat gayrimenkulün arz ve talep bakımından seyyaliyetini muhafaza etmek mümkün değildir. Vatandaş sıkıntısı duyulan bir maddede imsak edebilir. Fakat gayrimenkul sıkıntısı hissettiği zaman vatandaşın yatacağı yer çadırıdır. Açıkta kalmaya mahkûmdur. Bunu nasıl menkul maddelerle mukayese edebiliriz?

Arkadaşlar, bu mevzuun iktisadi sahada müdafaasını yapmak ve çok derinlerde bu memleketin iktisadi bünyesi ile temasa gelen noktalarını tahlil etmek mümkündür. Notlarımızda vardır. Fakat mevzuumuzla sıkı sıkıya alâkâlı olduğundan söylemekten vazgeçiyorum. Çünkü Heyeti Muhteremeyi yormaktan başka bir fayda vermiyecektir.

Muhterem arkadaşlar; hükümet tasarısının karakteri serbest rejimdir. Birleşmiş görünen irade ve rizaların mânevi unsurlarını nazarı

itibara almamıştır. Buna rağmen kirada anlaşmalarını halinde kiracıyı mahkemeye sevk etmektedir. Halbuki bilhassa bundan içtinab etmek lâzımdır. (Alkışlar) Bizim vazifemiz vatandaş mahkeme kapısına sevk etmek değildir. Vâzı kanununun vazifesi, vatandaş mahkeme kapısına sevk etmek değil, mahkeme kapısına götürmeyecek hükümleri vaz'etmektir, vatandaş münasebetlerini mahkeme kapılarında sürdürdürmeyecek kadar basit ve ihtiyaca uygun tedvin etmektir. (Alkışlar)

Arkadaşlarımız; biz Muhterem Huzurunuzda en mükemmel bir metin getirdiğimizi asla iddia etmedik. Bugünkü şartlar içinde mahzurları en az tadadedilebilir bir hal tarzı getirmiş olmakla müftehiriz. Demin de dediğim gibi, biz en mükemmeldir iddiasında değiliz. Üzerinde tashihat yapılabilir.

Bâzi arkadaşlar dediler ki; başlık daimiyet arz ediyor. Evet kanun başlığının mütalâasında görülecektir ki, (Millî Korunma Kanununun 30 neu maddesi yerine geçecektir) dediğimiz vakit, bu, kanununun muvakkat bir mahiyet arz etmediğini ifade eder.

Arkadaşlarımızdan bâzıları 300 - 500 nispetindeki zammı muvafık bulmadılar. Mümkündür, münakaşa edilebilir. Maddeler geldiği zaman indirin, kâfi görmüyorsanız çıkarın. Bu, Yüksek Meclisin elbette salâhiyeti dâhilindedir.

1953 ten sonraki akitlerin, mukavelelerin hükümsüz kalmasını hukukun ana kaideleriyle gayrikabili telif telâkki ediyorsanız o maddeyi kanununun neşri tarihinde, diyerek tadil etmek veya her hangi bir tarihe irca etmek de salâhiyetiniz dâhilindedir. Bütün bu mülâhazaların ve bu kanunda yer almasını temenni ettiğiniz ihtiyaç ve tasavvurlarınızın bir metin halinde tedvini, ancak vazifeli komisyonunuzun raporunun mevkii müzakereye alınması ile mümkündür. Bu komisyon raporunu mevkii müzakereye almazsanız bu tasavvurlarınızın bütün metin içinde serpiştirilmiş olmasına imkân bulunmayacaktır.

NECDET İNCEKARA (İzmir) — Anarşi olur arkadaşlar. (Hiçbir şey olmaz sesleri)

HALİL İMRE (Devamla) — Muhterem arkadaşlar biz memleketi anarşiye değil, nizama sevk etmenin ihtiyaç ve heyecanı içindeyiz! Ne ben kimseyi anarşiye sevk etmek töhmeti altında bulundurabilirim, ne de kimsenin bana ve

komisyona böyle bir ittihanda bulunmasına mütehammilim. Hiçbirimizin, müşterek bir gayretle memleketin huzurunu temin edecek nizamı bulup vaz'etmekten başka bir gayemiz yoktur, arkadaşlar. (Alkışlar)

REİS — Efendim, bu hususta Hükümetin noktai nazarını da dinlemek istiyoruz diye bir teklif var. Malûmuâliniz böyle bir teklif reye arz edilemez, çünkü Hükümet müzakereleri takibetmektedir, arzu ederse söz alır ve konuşur.

REİS — Halûk Timurtaş.

M. HALÛK TİMURTAŞ (Balıkesir) — Muhterem arkadaşlar, ben zaten diğer arkadaşlar gibi söz almış bulunuyorum. Usul hakkında küçük bir noktaya dikkatinizi çekmek isterim. Usul bakımından kendimde sarıh bir fikir bulunmadığı için bu noktaya işaret etmek zorunda kaldım. Diğer mebus arkadaşlarımızın tekliflerinin hiçbiri kale alınmadığı gibi Hükümetin teklifi de encümenca kale almamıştır. Bu vaziyet karşısında her hangi bir komisyon bir kanun teklifi yapabilir mi yapamaz mı? Eğer teklif getiremezse arkadaşlarımızın getirmiş olduğu tasarımı kabul etmekten başka bir çare yoktur. (Alkışlar)

REİS — Komisyon.

MUVAKKAT EN. M. M. PERTEV ARAT (İzmir) — Arkadaşlar, İktüzüğümüzde sarahat olmasa bile, bugüne kadar Meclis komisyonlarının çalışmaları ananeleri olarak bu şekilde gelmiş olan lâyihalar reddedilmekle komisyon yeni bir lâyiha hazırlar. Kaldı ki biz bu metni hazırlarken Hükümet lâyihâsından ve diğer tekliflerden fikirler, hükümler ve maddeler almışızdır. Bunun emsali bulunduğunu arz etmek isterim.

REİS — Nusret Kirişcioğlu.

NUSRET KİRİŞCİOĞLU (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar, müzakerelerin seyri hakikaten memnuniyet verici olmaktan çıkmaktadır. Bugün ilk defa konuşan arkadaşımız Ferit Alpiskender'i dinlerken gayri ihtiyari bundan 2,5 sene evvel bu kürsüde yapılan münakaşaları hatırladım. O zaman çok kıymetli arkadaşlarımız, iyice hazırlanmak suretiyle söz almışlar ve Millî Korunma Kanununun kira hakkındaki hükümlerinin teşkilâtı Esasiye, Borçlar, Medeni kanunlara aykırı olduğunu iddia etmişler; tahdidin bu memlekette inşaatı durduracağını ileri

sürmüşler; kiracı, ev sahibi münasebetlerinin artık bir düşmanlık haline geldiğini ifade ederek endişeler izhar etmişlerdi. Hattâ bu kabîl zecri tedbirlerle ahlâkımızın bozulduğunu ve el altından birtakım hava paraları alınmak suretiyle pek çok suiistimaller yapıldığını beyan eden arkadaşlar da oldu. Bunun neticesinde de, muhterem arkadaşlarım, o zamanki Meclisimiz serbesti cihetini tercih ederek 12 muhalif reye karşı 6084 sayılı Kanunu kabul etti. Bendeniz 6084 sayılı Kanuna kırmızı rey veren 12 kişiden biri olmak dolayısıyla bugün bir miktar istirahatı kalb duymaktayım.

Bugün müzakere mevzuu olan ve bilhassa üzerinde durulan iki metin vardır. Biri hükümetin teklifi diğeri de encümenin tadilen getirdiği metin, özür diliyerek arz etmek mecburiyetindeyim ki; her iki metnin de mahzurlu tarafları mevcuttur. İki metni de aynen kabul etmiye imkân yoktur. Fakat bizim burada evvelâ halledeceğimiz şey bir tahdit yoluna mı gideceğiz, yoksa serbestiye mi teveccüh edeceğiz noktası olmalıdır. Eğer bu memleketin ihtiyaçları ve menfaati bir tahdidi lüzumlu kılmakta ise, biz komisyon metnini esas alarak onun üzerinde görüşmek, yok menfaat serbestiye gitmekte ise, bu takdirde hükümet teklifi üzerinde görüşme yaparak bu esastan taknin yoluna gitmek ıstırarındayız.

Geçen devre serbestî lehinde konuşan arkadaşların bu devrede hükümet teklifi lehinde konuşuklarını görüyoruz. Sebebi serbest rejim ile Hükümet teklifi arasında gayet cüzi fark olmasındandır. Bu ciheti bilhassa işaret etmek isterim.

Ben; Hükümet teklifinin bâzı mahzurlarına işaret edeceğim. Bir defa bu metinde serbest emsal meselesi mevzuubahistir. Hükümet teklifindeki serbest emsal için acaba her hangi bir mahalde muayyen bir emsal bulunabilecek midir? Bunun üzerinde cidden durmak lâzımdır, arkadaşlar.

Sonra hükümet teklifinde, seçilen üç kişilik ehli-vukuf heyetinin beyaniyle, hâkimin mutlak olarak bağlı olması intacedecek bir ifade mevcuttur. Ehli-vukufun ağzına bakarak verilen karar, hâkim kararı değil, ehli-vukuf kararı demektir. Ehli-vukuf heyetini teşkil edenlerin, şahısları ve içtimai durumları itibarıyla hissî hareket etmeleri, hiç olmazsa hâkim

kadar bitaraf hareket etmemeleri daima mümkündür.

Kaldı ki, hükümet teklifinin büyük bir mahzuru daha var. (Zannederim, bu yolda bir tadil teklifi de hazırlanmıştır, yani hükümet teklifini beğenen arkadaşlar dahi bu noktayı kabul etmemektedirler.) İhtilâf vukuunda bütün külfeti, hükümet tasarısı, kiracıya yüklemektedir. Neden? Hali hazır vaziyetin aksini iddia eden mal sahibi olduğuna göre, külfetin kendisine tahmili icabeder. Bir de, istenilen bedelle verilen kira arasındaki farkı, bir mislini geçmemek üzere, depozit etmeleri mecburiyeti kiracılara tahmil ediliyor. Esasen kiracıların gelirleri çok defa geçimlerini dahi karşılamıyacak durumda iken böyle bir teklifin kabulü ayrı bir külfet teşkil eder. (Değişir sesleri).

Muhterem arkadaşlarım o da değişir, bu da değişir, şeklinde müdahaleler olmaktadır. Evet hepsi değişebilir, ama o takdirde hükümet teklifinden de eser kalmaz.

Üçüncü nokta muhterem arkadaşlar;

Hükümet teklifinde maliyete bakılmaksızın bir serbest kira nizamı kabul edilmesidir.

1939 senesinden evvel ucuz bir fiyata mal olmuş bir bina ile son zamanlarda muazzam servetler yatırmak suretiyle yapılmış binaları aynı nizama tâbi tutmak âdilâne olmaz, bilâkis arkadaşlarımızın en çok korktuğu inşaatı durdurma mevzuunda en büyük saik olur. Eğer bugün parası olan bir şahıs mevcut binalardan satınalmıyor da kendisi yaptırıyorsa, bunun sebebi, 1939 fiyatlarına göre kiralar ayarlandığından bu binaların fazla kâr getirmemesindedir. Her iki hali de müsavi kıldık mı, bugün yeni bir bina yapmaktansa mevcut bir binayı satınalma yoluna gidenler çok olur. Böyle olunca de belki inşaat duracaktır. Bunu da hükümet tasarısından tadilen çıkarmak mümkün mü bilmem?

Muhterem arkadaşlar, hükümet teklifinin en büyük mahzuru 5 nci maddesindedir..

ZEKİ ERATAMAN (Tekirdağ) — Usul hakkında.

REİS — Usul meselesi bitti.

Devam buyurun, efendim.

NUSRET KIRIŞÇIOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, hükümet teklifinin 5 nci maddesinde şöyle bir kayıt var : Her han-

gi bir suretle tahliye edilmiş gayrimenkuller serbestçe kiraya verilebilecektir.

Şimdi, aradaki farkı düşününüz muhterem arkadaşlar, eğer ev sahibi velevki 1939 senesinde kiraya verdiği bir binayı bir defa tahliye ettirdi mi, ondan sonra serbest kiraya verme kapıları açılacaktır, tahliye ettiremediği takdirde misillemesini almak suretiyle yetinecektir. Aradaki menfaat farkına bakın? Bir tarafta tahditli bir kira sistemi diğer tarafta alabilmesine yükselebilen bir kira sistemi.

Muhterem arkadaşlar, yalnız bu dahi yenden bu memlekette ev sahiplerinin kiracılarını çıkarmak için her çareye tevessül etmesine kâfi bir sebeptir.

HADİ HÜSMAN (İstanbul) — Böyle bir şey yok efendim.

NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Devamla) — O halde maddeyi aynen okuyayım : «Bu kanun meriyete girdikten sonra ikmal veya inşa edilmiş veya edilecek bulunan veya imar maksadıyla esaslı bir suretle ıslâh, tevsi veya tadile tâbi tutulmuş veya her hangi bir surette tahliye edilmiş olan gayrimenkullerle bu kanun meriyete girdikten sonra kiraya verilecek bilmum gayrimenkullerin kiraya verilmesi serbesttir.»

İşte bu madde dolayısıyla ki, bütün ev sahipleri serbestçe mallarını kiraya vermek için kiracıları çıkarmak üzere her çareye baş vuraçklardır.

Hükümet teklifinin bu mahzurları var da komisyon teklifinin mahzurları yok mu? Onun da mahzurlu tarafları var. Meselâ şu muvakkat üçüncü madde. Bütün müktesep hakları ihlâl eden bir takas yolu, kabul eden bu maddenin behemahal metinden çıkarılması icabeder.

Komisyonca tâyin edilen nispetlere gelince; yüzde 300, 500 nispetinde zam, Bu, bâzı yerler için hakikaten büyük rakamlara çıkabilir. Bâzı yerler için ise hiç bir mâna ifade etmiyebilir. 10 liraya kiraya vermiş, üç misli zamlarla 40 lira olur ki, bu hiçbir şey ifade etmiyebilir. Fakat madde tadil edilmek suretiyle bu mahzur giderilebilir. Kira emsali, kira rayiçesi veya hangi fiyatlar dondurulacaksa; 1955 fiyatları mı, 1953 fiyatları mı? O fiyatları geçemez diye bir hüküm koymak mümkündür. Fakat evveleminde, Halil İmre arkadaşımızın gayet güzel ifade ettiği gibi müzakerelere komisyon metninin esas tutulma-

sı lâzımdır. Kiraların dondurulma tarihi, olarak komisyonun tesbit ettiği tarihi kabul etmemek mümkündür. Yüksek Meclisçe arzu buyurulacak tarihe Komisyon derhal iltihak edecektir, bu, biraz evvel konuşan Halil İmre arkadaşımızın beyanından açıkça anlaşılacaktır.

Kısaca hükümet teklifi ile Komisyon metninin mahzurlarını işaret ettikten sonra, mahzurunun en az olduğuna kaani bulunduğum komisyon metninin müzakerelere esas ittihaz edilmesinin doğru olduğu fikrindeyim.

Bir tahdit konulması tasarruf hakkı bakımından asla antidemokratik bir netice tevlihetmez. Her tasarrufa icabında takyit konulmaktadır. Kâr hadleri kararnameleleri vardır, muayyen miktardan fazla faiz alınmamaktadır, etin kilosunun dahi 330 kuruştan fazlaya satılması mümkün değildir. Cemiyet nizamını ilgilendiren her noktada takyit vardır. Şu halde kira mevzuunda da bir takyit niçin konulmasın? Mesken inşaatını durdurmak bakımından komisyon metni daha az mahzurludur. Çünkü bu tarihten sonra yapılacak binalar için serbest kira rejimini kabul etmektedir.

Demine arz ettiğim gibi kiracı, ev sahibi husumeti bakımından komisyon metni daha hayırlıdır.

Burada Ahmet Gürkan'ın bir sözüne takılmak istiyorum. Bilmem kendileri buradalar mı? Buyurdular ki Hükümetin teklifini kabul edelim, Meclis dağılmadı ya, icabederse değiştiririz.

AHMET GÜRKAN (Tokad) — Onu bir mukadder suale cevap olarak söyledim.

NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Zonguldak) — Arkadaşlar, 6084 sayılı Kanun bu memleket için bir tecrübe oldu. Bu memleket tecrübe tahtası değildir. İkinci bir tecrübe yapamayız.

6084 sayılı Kanun daha meriyet mevkiine girmeden, ufukta görünür görünmez öyle bir hercümere hâsıl oldu ki bütün arkadaşlarımız harekete geçti. (Öyle şey olmadı sesleri)

REİS — Müsaade buyurun, efendim.

NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Devamla) — Daha ufukta görüldüğü zaman bu kadar karışıklık yapan ve kiracılar ve dar gelirliiler arasında bu kadar reaksiyon doğuran bu güneşin zevale gelip de tepemizde kaydığı zaman neler tevlihededeceğini Yüksek Heyetin takdir buyuracağından eminim.

Arzım kısaca şu; her iki teklif de mahzurlu noktaları ihtiva etmektedir. 6084 sayılı Kanunla geçirmiş olduğumuz acı tecrübe bizi yaptığımızdan dönmeye sevk etmektedir. Eğer bu acı tecrübeye tekrar dönmek istemiyorsak Muvakkat Encümenin metninin esas tutulması lâzımdır.

REİS — Efendim; söz almış daha 23 arkadaş mevcuttur. Bu arada bir de kifayeti müzakere tavrı vardır. O tavrı okutacağım. Taktır Yüksek Heyetindir.

Yüksek Başkanlığa

Meselenin müstaceliyetinin göz önüne alınması ve yapılan müzakerenin de tatmin edici mahiyette bulunması dolayısıyla müzakerenin kifayetini teklif ederim.

Antalya Mebusu
Enver Karan

REİS — Kifayet aleyhinde Ekrem Alican EKREM ALİCAN (Konya) — Muhterem arkadaşlar, filhakika müzakereler bir hayli uzadı. İki celsedir devam ediyor. Fakat ben o kanaattayım ki Yüksek Meclis (Tahdit) kelimesinin mânası üzerinde dahi bir karara varmış değildir. (Bravo sesleri) Bu itibarla istirham ediyorum, bu hususları izah edecek arkadaşlarımız vardır. Konuşmalar hakikaten mühimdir. Müsaade edin kifayeti kabul etmiyelim. (Alkışlar)

REİS — Kifayet tavrını okuduk. Usulen aleyhinde bir arkadaş konuştu. Reyî Âlinize müracaat ediyorum. Kifayeti kabul buyuranlar.. Etmiyenler... Kabul edilmemiştir efendim: Sıraya göre söz Mehmet Ali Sebük'ündür. (Vazgeç sesleri)

MEHMET ALİ SEBÜK (İzmir) — Muhterem arkadaşlar, ben tereddüt içindeyim. Çünkü esas hakkında vukubulan bu müzakereler bizi çok meşgul ediyor. Halbuki maddeler üzerinde konuşulduğu takdirde fikirlerimizi beyan edersek daha müsmir olacağı kanaatindeyim. Bu bakımdan bu sahadaki bilgilerimi ve huzurunuzda söyleyeceğim sözleri maddelerin müzakeresi sırasına saklamayı daha muvafık buluyorum.

REİS — Hikmet Bayur

HİKMET BAYUR (Manisa) — Sayın arkadaşlar, 1 - 2 prensip üzerinde duracağım. Esasen Hükümet tasarısı ve encümen teklifi üzerinde bu kadar münakaşa oluşu şunu göstermek-

tedir ki hakikat ne Hükümet tasarısındadır ne de encümen tasarısında. İkisi arası gibi bir şey.

Şimdi biz tahdit usulünü tamamiyle bırakabilir miyiz, bırakamaz mıyız? Ama bu demek değildir ki encümenin koyduğu hadleri aynen kabul edelim. Fakat tahditten tamamiyle vazgeçemeyiz arkadaşlar. Bakınız size bir misal göstereceğim. Bu, kiralardan serbest bırakılacağı sanıldığı zamanda, yani malûm kanun zamanında belediye tarafından, yani hayatı ucuz tutmaya, pahalılıkla mücadeleye memur olan heyet tarafından kendi dükkânlarını kiralyan kiracılara gönderdiği bir mektuptur. İki yüz lira kiraya mukabil 1 500 lira istenmektedir. Bu ne demektir. Bugünkü 200 lira kira 1939 da 66 lira demektir. Bunu belediye yapıyor. Bu teklif belediyenindir, imzalı bir tekliftir. Şimdiye kadar hiçbir maddede böyle 22 misli yüzde iki bin iki yüz yükselme olmamıştır. Ne altında, ne ekmekte, ne ette, ne sebze. Belediye böyle artırmıştır. Fotoğrafı bendedir, arzu ederlerse dosyasını da verebilirim.

Bu bir : Bir tahdit lâzımdır. Ama encümenin tahdidini doğrudur, yanlış, kâfidir, değildir; o başka mesele.

Bir başka mesele daha var; bundan sonra yapılacak binaların kirasını dondurmamalı mıdır, dondurmamalı mı? Bundan sonra yapılacak binaların kiralalarını dondurduğumuz takdirde bina yapımı çok azalır. Bu kimin lehinedir? Mal sahiplerinin. Çünkü ihtikârî önlemenin tek ve gerçek çaresi bolluk yaratmaktır. Bu suretle bolluğu yasak edersek 1953 ten beri gerek işçi ücretlerinde ve gerek demir, çimento ve sair inşaat malzemesinde pahalılaştırma olduğu veya bunlar karaborsaya kaçtığı için böyle bir tahdit konuşunca kimse ev yaptırmıyacaktır. Dolayısıyla encümenin bundan sonra yapılacak binalara tahdit koyması büyük bir hatadır. Ağır cezalarla hava parasını ve saireyi menederiz denildi, menedemedik. Öbür sefer edilemedi, bu sefer de edemeyiz. Çünkü alınması kolaydır. Ve gayet caziptir, çok para alınıyor. Dolayısıyla bundan sonra ev yapacaklara serbesti verilmesi lâzımdır.

1947 kanununa gelelim : Bu kanunla Meclis bundan sonra bina yapacaklara serbesti va'detti. Binaenaleyh biz bu va'di geri alamayız, deniliyor da bu işte bir özellik vardır. Zira 1953 ten sonra yapı maliyetleri iki üç misli yükselmiştir. Bittabi kiralar da bununla mütenazır olarak yük-

seltmiştir. 1947 tarihinde yapı yapanlarla, 1955 ten sonra yapı yapanlar ve yapacaklar elbette çok fark vardır. Bu bakımdan 1947 den sonra yapılan binaların kiralalarını 1953 te dondurmali, fakat 1955 ten sonraki binaları bu tasariya karıştırılmamak daha doğru olur.

Üçüncü prensip de, bu kanunda makable şâmil hükümler vardır. Bunlar kabul edilemez. Ben, bu üç prensip üzerinde tartışılması ve ona göre karara varılmasını isterim.

REİS — Şevki Yazman.

ŞEVKİ YAZMAN (Elâzığ) — Arkadaşlar, görüşme mevzuumuz basit olarak ev sahibi veya kiracının tatmini veya adaletli muamele değildir. Hiçbir memlekette böyle değildir. Her şeyden evvel bir sosyal mesele ve sosyal politikanın mevzuu olan bir meseledir.

Bu mesele bize has olan bir dâva değildir. Avrupa'nın bellibaşlı memleketlerinde bu vardır. Yürüyen fakat canlı hayatı takibeden kanunlarla bu iş idare edilir. Biz de mesele maalesef ya dondurulmakta veyahut da açık-saçık sokağa bırakılmaktadır. İstirap buradan geliyor. 1939 da harb tehlikesi vardı, dondurduk. 1947 de serbest bıraktığımız zaman içtimai, iktisadi sebepleri nazarı itibara alarak nizamlayıcı bir kanun getirilmesi lâzımdı?. 1939 doğumlular olsun, 1947 den sonrakiler serbest olsun. Gelenler de bugün böyle, Komisyon donduruyor, hükümet serbest bırakıyor. İkisi de çare değil. Mesele gayet basit bir kıstasa doğru gitmek lâzımdır. Almanya'da Emrullah Nutku arkadaşımızın teklifine müşabih bir sistem tatbik edilmektedir. Metre kare üzerinden bir fiyat konulmuş, şu eyalette bu, öbüründe budur. Bu sabitir. Zamanla artış olursa metre kare sabit olduğu için metre kare üzerinden bir miktar fiyat artırımı yapılmak suretiyle bu iş pekâlâ ayarlanmıştır. Bu nizam hem kiracıları hem ev sahiplerini memnun eder, hem inşaatı durdurmaz, hem de devamlı olarak mesken çoğalır ve herkes bu vaziyetten memnun kalır. Böyle bir yola gitmek lâzım amma maalesef ne komisyon mazbatası, ne de hükümetin teklifi bunu temin edecek vaziyette değildir. Hangisini kabul edersek edelim, onda birtakım yamalar yapacağız, şurasını, burasını düzeltereğiz, ilâveler yapacağız. Fakat maalesef yine derdin tam olarak çaresini bulamayacağız.

Meselâ komisyon tasarısını ele alalım, şunlar 300, şunlar bilmem 500 zam falan. Bu nispet-

ler belki Ankara için iyi bir usul olabilir. Fakat İstanbul için, bâzı semtler için güçlüktür. Nusret Kirişcioğlu, Hikmet Bayur arkadaşlarımız verdiler, bire iki yüz zam. Var arkadaşlar, İstanbul'da böyle yerler var, mühim caddeler üstünde 1939 kirası 8 lira olan dükkânlar var. Şahsan biliyorum bunu ne ile zarbedip beş yüz lirayı çıkaracaksınız? Buna emsal olacak kıstası tasarıda nasıl göstereceksiniz? Bu bir meseledir.

Onun için konacak her hangi bir emsal adaletli olmayacaktır. Binaenaleyh meseleye geniş bir suples vermek lâzımdır.

Bunun için filân yerdeki bir belediye cemiyetine mi vereceksiniz, nereye verecekseniz veriniz mutlaka buna bir çare bulmak lâzımsa bunu tesbit etmek lâzımdır. Bunun her şehirde nispetleri ayrı ayrı olması icabeder;

Komisyon tasarısında 1953 de olan kiralaların esas tutulması ve burada durdurulmasının tatbiki yalnız ev sahiplerinin değil kiracılar için de aynı şey vârittir.

Şimdi düşünelim İkinci Dünya Harbini. İkinci Dünya Harbinde ve daha evvel, meselâ 1935 senesinde kâfi miktarda ev yoktu, Ankara'da. İstedığınız kadar kanuni müeyyide koyun. Bir hâkim arkadaşım gelmişti. Ev tutmak istiyordu. Allah aşkına hâkim olduğum için bana inanzmazlar. Şu hava parasını teklif et. Çoluk-çocuk otelde oturuyor dedi. Bu bir vakıadır. O halde bir taraftan bizzat kiracılar, evi olmaları için inşaatı devam ettirmek üzere, hiç değilse 1955 kiralalarını esas tutmak lâzımgelirdi. Bu nazarı itibara alınmadığına göre hangi kıstasa uyar-sak uyalım, realiteye uygun değildir.

Binaenaleyh, hulâsa olarak arz edeyim : Bir tahdide doğru gitmek lâzımdır. Dondurmaya asla. Hangi metni kabul ederseniz edin, işe elâstikiyet vererek yalnız 1955 değil, mütaakıp senelerde de Hükümetin ufak revizyonlarla yukarı veya aşağıya doğru kiralaları tahrik etmek lâzımdır. Kiraları dondurmak realiteye asla uymayan bir şeydir. Benim mâruzatım budur. Bu esas üzerinde çalışmak lâzımdır. Evvelâ parayı donduralım, sonra kiralalar kendiliğinden donar.

REİS — Servet Sezgin. (Yok sesleri)

İhsan Hâmit Tığrel. (Yok sesleri)

Halil Özyörük.

HALİL ÖZYÖRYK (Konya) — Muhterem

arkadaşlar, söylenecek sözlerin hepsi söylenmiştir, bunlara ilâve edilecek daha mühim, âfaki, enfîsi bir sebep göstermek müşkül. Yalnız işin mebdeinden başlayarak bir seyir takibedilirse belki bir neticeye varmak ihtimali olabileceğini nazarı itibara alarak bu işin mebdeinden başlamak suretiyle Yüksek Heyetiniz huzurunda bâzi mâruzatta bulunmak istiyorum.

Yüksek malûmunuzdur ki fevkalâde zamanlarda Devletın bünyesini müdafaa ve iktisat bakımından takviye etmek maksadiyle teşriî salâhiyetlerden bir kısmı İcra Vekilleri Heyetine tevdi edilmiş bulundu. Nefselemirde bu, fevkalâde bir hal olmakla beraber bu teşriî salâhiyetlerin Hükûmete devri keyfiyeti doğru mudur, değil midir, bunları burada münakaşa edecek değiliz. Yalnız hükümet, İkinci Cihan harbinden mesken buhranı ve kiralarn ödenmeyecek bir hale gelerek vatandaşların zarurete düşmesinden mütevellit tecrübelerden aldığı ilhamla 1940 senesinde bu kanunu teklif etmiştir. Biliyorsunuz ki ilk 3780 sayılı Kanunun 30 neu maddesi meskenlere ve kiralara mütaallik bir maddeydi. Ve bu madde de esas tutulan şey 1939 kirası idi. Fakat bu kira meselesi 1939 a göre hakikaten birçok tebedüllere uğramışsa burada hangi kiranın esas tutulacağı meselesi ihtilâfı mucip oldu. Onun içindir ki son kiranın esas tutulması kabul edildi. Bundan başka 30 neu maddenin değiştirilen kısımları : (kiralarn icar mukavelesine muayyen olmıyan veya kanunun tatbik mevkiine girmesinden sonra inşa veya tadil edilmiş olan veya müstecir tarafından tahliye edildikten sonra kullanma tarzı değiştirilerek icar olunan gayrimenkullerin kira bedellerinin ne suretle tesbit olunacağını Hükümet bir kararname ile tâyin eder. İcar mukavelelerinin hükümlerine müstecirler tarafından riayet edilmek ve icar müddetinin hitamından on beş gün evvel mukaveleyi yenilemek şartıyla işbu kanunun yürürlükten kalkmasından üç ay sonraya kadar müstecirler aleyhine tahliye dâvası mesmu değildir....) denilmişti.

Bu suretle hakikaten müstecirlerin haklarının korunması eihetine gidilmiştir. Bundan sonra 1947 senesine kadar bu vaziyet devam ediyor. 1947 senesine kadar devam eden bu vaziyetin doğurduğu neticeleri hepimiz biliyoruz. Meselâ bu arada hava parası denen mesele ortaya çık-

mıştır. Yalnız 1939 senesinin muayyen olan icar bedelinin kıstas ve esas ittihaz edilmesi suretiyle dondurulması elbette arz ve talep kaidesine aykırı bir hal doğurdu. Burada arz, az, talep çok olunca bu hilekârane ve hudakârane yollara gidilmesine sebebiyet verdi. Bundan sonra 1947 senesinde yürürlüğe girmiş olan bir kanunla bu tarihten sonra yapılmış olan gayrimenkullerin icarları tamamiyle serbest bırakıldı. Bu arada tahliyeler, icar mukavelelerine konacak birtakım kayıtlar hakkında hükümler vaz'edildi. Geçen seyir malûm olduğu için bunlar hakkında uzun boylu izahat vermeye lüzum yoktur.

12 Mayıs 1953 te 6084 sayılı Kanunun birinci maddesi ile meskenden gayrı olan yerlerde 1955 in Ocak ayının birinci gününde, meskenlerde ise Haziran ayında tahdit yürürlükten kalkıyordu. İkinci bendi ile de kiracı çıktıktan sonra gayrimenkulün kirası serbest bırakılıyordu. Bu serbestiye doğru birtakım adımlar atıldığını göstermektedir. Binaenaleyh görülüyor ki, takyit bu suretle mütedaricen ve yavaş yavaş kaldırma şeklinde ihtiyar edilmektedir ve görülüyor ki, 1947 senesinden itibaren mülk sahipleri lehine bir inkişaf başlamış. Yeni yapılan binalarla o zamana kadar hiç kiraya verilmemiş veya her ne sebeple olursa hükmen tahliye edilmiş veya kiracının kendi rizasiyle tahliye etmiş olduğu bütün binalar serbest bırakılmıştır.

Bundan başka yine mülk sahipleri lehine olarak 1939 senesi kiralarnına meskenlerde bir misli ve meskenden gayrı yerlerde iki misli zamlar yapılmıştır.

Demek ki, tazyik ve tahditler yavaş yavaş çözülmüş, kaldırılmış ve nihayet 1955 senesinde hepsi serbest bırakılmıştır. Bu gidiş ve seyir tabiatıyla normale doğru takibedilmiş bir yoldur. 15 sene devam eden bu sıkı inzıbat ve tahditler elbette böyle devam edemezdi. Vâzın kanunun görüşü ve takdiri tamamen mahalline masruf olmuştur. Halbuki şimdi müzakere mevzuu olan Muvakkat Encümen raporu bir kere serbestiyi ve âtiyen serbest bırakılma ihtimalini kaldırıyor. Ve gayrimuayyen bir âna kadar takyidi hükümlerin devamını istilzam ediyor.

Acaba bu normal gidişten dönülmeyi icab-

ettiren çok ehemmiyetli sebepler mi vardır? Hükümet lâyihası, hiç olmazsa beş senelik bir intikal devresi kabul ediyor. Muvakkat Encümen buna asla yanaşmamakta ve lüzum görmemektedir.

Mülkiyet ve onun ayrılmaz bir cüzü ve lâzımı olan tasarruf haklarının Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzun vatandaşlara bahsettiği serbesti ne zaman tahakkuk edebilecektir? Bunu asla bilmiyoruz. Raporda buna dair en küçük bir işaret ve delâlet yoktur.

Muvakkat Encümen, Avrupa memleketlerinde de tahditler bulunduğundan bahsetmektedir. Avrupa memleketlerinde muhtelif yerlerde bu hususta nasıl bir rejim takip ve tatbik edilmekte olduğunu Ticaret Vekâletince tanzim edilip bütün mebus arkadaşlara dağıtılmış bulunan broşürde gördük. Oralarda da serbest bırakılmağa doğru süratli bir inkişaf vardır. Ve bâzı yerlerde de bir iki sene evvelinden beri serbest bırakılmıştır. 1947 senesinden beri yani o tarihten sonra yapılmış ve yapılacak binaların Millî Korunma Kanunu hükümlerine tâbi tutulmayacağı esası kabul edildikten sonra vücade getirilmiş olup binaların sayısını ve miktarını 5020 sayılı Kanunun esbabı mucibe lâyihasında görmek kabildir. Bunların her sene muzaaf bir şekilde arttığı gayrikabili itiraz bir hakikattir. Yalnız son zamanlarda inşaat malzemesinin kıtlığı ve fiatlarının cidden havsala almayıacak kadar yükselmesi yeni binaların, eski senelere nispetle biraz azalmış olduğunu göstermektedir. Fakat emin olmak lâzım gelir ki; malzeme bolladığı ve fiatlar da nispeten itidal haddine indiği takdirde bina yapma işinin eski temposunda başlayıp devam edeceği şüphesizdir.

Hayatın zaruri levazımından olan bir meskene malik olmak emel ve arzusu gayet tabii olarak her vatandaşın gönlünde yer almıştır. Ama ihtiyaç yalnız meskenle de bitmez. Diğer levazım meselâ gıda ve giyecek maddeleri üzerindeki, tasarruflarımız müspet neticeler vermiş midir? Bu hususta müspet hiç bir kanaate varmak kabil olamıyor. Acaba Millî Korunma Kanunu yürürlüğe girdikten sonra köylerde ve kasabalarda ne kadar bina yapılmıştır? Kasabalardan şehirlere evlerini ve ticaretlerini nakleden ne kadar vatandaş vardır. Bunları bilmiyoruz.

Mesele icardan ziyade kanaatimece tahliye-

nin serbest bırakılması veya bırakılmaması işidir. Ticaret erbabını, esnafı düşündüren en mühim mesele budur. Hükümet beyanatında bir fon dö komersden bahsetmişti. Fakat, bu lâyiha bugüne kadar gelmedi. Fon dö komersde derpiş edilen hükümler bir lâyiha halinde getirilmiş olsaydı, tahliye edilmesi istendiği zaman, tüccar ve esnafın tatmin edilmesi kabil olurdu. Mesken meselesinde bu kadar mühim bir mevzuu mütalâa etmeye halen lüzum ve imkân var mıdır? Gazetelerde görüyoruz ki, yüzlerce kiralık ilânı vardır. Bedeli icar meselesinde hükümetin derpiş ettiği miktar ile Muvakkat Encümenin ileri sürdüğü miktar benim kanaatimece tamamen anormal ve bugün taayyün etmiş icar bedellerinin üstündedir. Meselâ ben nefsimden misal vereyim, serbest kalmış olan bir yerimi kiraya verdim. Eğer burada komisyonun ileri sürdüğü nispet kabul edilecek olursa benim kiraya daha üste zammemem iktiza edecektir. Bu taayyün etmiş bir vaziyettir, arz ve talep kaidesidir. İktisadi kaidelerin dışına çıkmak imkânsızdır. Eğer bunun için bir had almak lâzımgelirse bu tahdit ne olacaktır bilmiyoruz. Binaenaleyh, vatandaşların duyacakları bir endişe ile hakikaten gayrimenkul inşaatının durması, yahut en asgari haddede inmesi daima mümkün. Onun için hükümet lâyihasının esas itihaz edilmesi ve meselenin tekrar ele alınarak yeniden bir rapor tanzim edilmesi için lâyihanın Muvakkat Encümene iadesini bendeniz de muvafık görmekteyim. Takdir Yüksek Meclisindir.

REİS — Kemal Balta.

KEMAL BALTA (Rize) — Efendim, hakikaten üç, dört celsedir bu kira meselesine devam edilmektedir. (Dört celse olmadı, iki celse sesleri)

NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Zonguldak) — Senelerdir devam ediyor...

KEMAL BALTA (Devamla) — Efendim, bu dâva memleketin heyeti umumiyesine şâmil bir dâva değildir. Bu, yalnız memleketin büyük şehirlerine munhasırdır, İstanbul, Ankara, Adana... (İzmir de var sesleri) Müsaade buyurun ben arz edeyim takdir sizindir.

Esas nüfusun tekâsüf ettiği yerler buralardır. Hakikaten bu kira meselesi, mahdut gelirli vatandaşlar için bir ıstırap mevzuudur. Nihayet arkadaşlar, verilen bir sözün de yerine getirilmesi icabeder. Hükümet bir tasarı getirmiştir ve bu

tasarıda deniyor ki : (Ben; kiraları 1955 te serbest tutacağım) Bugün bu sözü yerine getirmiş olmak için bir tasarı getirmiştir. (O hükümet değişikliği sesleri) Ancak 1955 te serbest rejime gideceğini söyleyen hükümetin getirdiği tasarı bize yeni bir şey getirmemiştir.

Getirilen tasarrımın bir maddesi şöyledir : Kiracılar ev sahibini dâva ettiği zaman depozitosunu koyacak, mahkemeye gidecek. Bu ne biçim tasarı? O zaman kiracılar müşkül mevkie düşer. Binaenaleyh burada esas tasarı, Muvakkat Encümenin getirmiş olduğu tasarıdır. Dondurulacak inşaat nelerdir? Yüksek Meclis bu işi ele alarak her iki tasarıyı birleştirmek suretiyle daha isabetli şekilde hareket edebiliriz.

Bugün Yenişehir'de hepinizin bildiği bir hakikattir ki, 1500 - 2000 lira dükkân kirası verenler vardır. Bu da hayat pahalılığı üzerinde müessir olmaktadır. Hükümet tasarısına göre bu işi serbest bırakacak olursak kiracı ile mal sahibi arasında devamlı bir niza hali olacaktır.

1939 rayicinden bahsediyorlar. 1939 kirası ile oturan bugün kaç kişi vardır? Yüksek Meclis bu kararı kabul ettiği takdirde birçok mâsum, geliri az vatandaşlar ezilir ve onların vebali bizim sırtımıza yüklenir. Zaten bugün vatandaş şikâyetçidir. Mülk sahipleri zaten evinin parasının yüz mislini şimdiye kadar çıkarmıştır.

Arkadaşlar, Hükümet bu tasarıyı getirirken 1952 senesinde vatandaşların ihtiyacını karşılayacak şekilde inşaat yapacaktı, o zaman bu şekli teklif edecekti, halbuki bugün ortada yapılmış bir şey yoktur. Esasen Ankara'da günden güne müfuss artmaktadır, senede 40 bin artmaktadır, hayat da pahalılanmaktadır. Gördüğümüz gibi, herkesin malûmudur ki kiralalar devamlı surette, sabahtan akşama yükselmektedir, sa-

bah gidiyorsunuz 50 diyor ertesi günü yüz lira istiyor. Eğer tahdide tâbi tutmadığımız takdirde memleketteki az gelirli vatandaşlarımız mal sahiplerinin, muayyen bir zümrenin esareti altına sokmak mecburiyeti hâsıl olacaktır. Nümunesi meydandadır. Hayat pahalıdır diyoruz, elbette dükkânına üç bin lira aylık veren bir dükkâncı bunu nereden çıkaracak, müstehlikin sırtından çıkaracaktır.

Bugün belediye dükkânlarını iki bin liradan kiraya vermektedir. Binaenaleyh hakikaten bugünkü İstanbul, İzmir ve orada çalışan mahdut gelirli esnaf, memur ve işçilerin büyük kısmı müşkül durumdadır. Bunların ıstırabını bu kanunla tahfif edebiliriz. Serbest bıraktığımız takdirde bunlar ezilir; vebalini de biz çekeriz. Binaenaleyh kiralaları bir tahdide tâbi tutmak lâzımdır. Aksi takdirde çıkaracağımız kanun aksak olur, bunun ıstırabını da bu Meclis çeker.

REİS — Bir takrir vardır, okutuyorum.

Yüksek Riyasete

Şimdiye kadar konuşan arkadaşların muayyen noktalarda birleşmiş bulunmaları ve söz alan arkadaşların da çokluğu karşısında kanunun tümü üzerindeki konuşmaların 10 dakika ile tahdidini arz ve teklif eylerim. 6. V. 1955

Bursa Mebusu

Agâh Erozan

REİS — Konuşmaların 10 dakika ile tahdidini teklif ediliyor. Bu takriri reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Takrir kabul edilmiştir.

9 Mayıs Pazartesi günü saat 15 te toplanılmak üzere İnikadı kapatıyorum.

Kapanma saati : 18,15

